

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

**RELIGIOZITA, HODNOTY A POSTOJE V PERSPEKTIVĚ
LIDÍ ŽIJÍCÍCH VE MĚSTE NEBO NA VESNICI**

Diplomová práce

Autor: Mgr. Bc. Veronika Šefčíková
Vedoucí práce: Mgr. Marcela Fojtíková Roubalová, Ph.D.

Olomouc 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci *Religiozita, hodnoty a postoje v perspektivě lidí žijících ve městě nebo na vesnici* vypracovala samostatně pouze s využitím níže uvedené literatury.

V Ostravě dne 5. 4. 2021

.....
Mgr. Bc. Veronika Šefčíková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat všem, kteří mě při psaní diplomové práce podporovali. Na prvním místě bych chtěla poděkovat mé vedoucí diplomové práce, paní Mgr. Marcele Fojtíkové Roubalové, PhD., za její cenné a podnětné rady, připomínky, ochotu, trpělivost a pomoc při vedené práci. Také děkuji za její zájem a pozitivní přístup k celé diplomové práci. Dále bych chtěla poděkovat rodině, svému příteli a přátelům za podporu a modlitby během celého studia na vysoké škole.

Práce byla podpořena z projektu IGA_CMTF_2020_008 *Sociálně pedagogické otázky v interdisciplinárním kontextu.*

OBSAH

ÚVOD	6
1 RELIGIOZITA A SPIRITUALITA	8
1.1 Vymezení pojmu religiozita	8
1.1.1 Dimenze religiozity	9
1.1.2 Typy a stadia religioziy – stádia duchovního vývoje	10
1.2 Vymezení pojmu spiritualita	14
1.3 Vztah religiozity a spirituality	15
1.4 Religiózní a spirituální zkušenosti.....	16
2 VÝVOJ RELIGIOZITY A SEKULARIZAČNÍ SNAHY	17
2.1 Religiozita v české republice na počátku 21. století a dnes.....	17
2.2 Teorie sekularizace	19
2.2.1 Kritika teorie sekularizace	20
2.3 Lidová zbožnost a její proměny.....	21
3 HODNOTY A POSTOJE	22
3.1 Hodnota jako pojem – vymezení	22
3.1.1 Hodnotové systémy, hodnotová orientace	24
3.2 Postoj jako pojem – vymezení.....	25
3.2.1 Složky postojů.....	25
3.2.2 Funkce postojů	26
3.2.3 Utváření postojů.....	26
3.3 Hodnoty a náboženství	27
3.3.1 Hodnoty v katolické společnosti.....	27
3.4 Duchovní a morální hodnoty	28
4 RELIGIOZITA VE MĚSTE A NA VESNICI V PERESPEKTIVĚ HODNOT A POSTOJŮ	30
4.1 Cíl výzkumu a formulace výzkumné otázky	30
4.1.1 Stanovení hypotéz.....	30
4.2 Metodologická část výzkumu	31

4.2.1 Charakteristika výzkumného souboru.....	31
4.2.2 Metoda získávání dat – použité metody.....	31
4.2.3 Způsob zpracování dat z výzkumu	32
4.3 Popisná analýza získaných dat.....	33
4.3.1 Popis respondentů	33
4.3.2 Projevy religiozity.....	34
4.3.3 Hodnoty a postoje	37
4.4 Ověření stanovených hypotéz.....	43
4.5 Shrnutí výsledků z výzkumu – diskuze	51
ZÁVĚR.....	57
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	59
BIBLIOGRAFICKÉ ZDROJE	59
CÍRKEVNÍ DOKUMENTY	62
INTERNETOVÉ ZDROJE	62
PŘÍLOHY	64
PŘÍLOHA Č. 1 – DOTAZNÍK.....	64
PŘÍLOHA Č. 2 – GRAF (věřící hlásící se k Církvi římskokatolické).....	75
PŘÍLOHA Č. 3 – TABULKA (Vývoj religiozity v okresech s nejvyšším podílem věřících v letech 1991-2011).....	75
PŘÍLOHA Č. 4 – TABULKA (Obyvatelé hlásící se k náboženské víře podle velikostních kategorií obcí).....	76
PŘÍLOHA Č. 5 – TABULKA (Města s více než 5 000 obyvateli s nejvyšším podílem osob hlásících se k náboženské víře)	76
PŘÍLOHA Č. 6 – TABULKA (Vývoj počtu obyvatel podle vztahu k víře v letech 1921-2011).....	77

ÚVOD

Hodnoty utvářejí podstatu lidského života. Ovlivňují rozhodování, formují směr, kterým se lidský život ubírá. Hodnoty se utvářejí již od raného dětství a jsou hluboce zakořeněny v hodnotové orientaci každého člověka. Stejně tak je i náboženství součástí lidského života a společnosti. Přestože je Česká republika řazena mezi nejsekularizovanější země na světě, což se vztahuje na počet obyvatel, kteří se hlásí k nějakému náboženství. Tak některé výzkumy za posledních let nepoukazují na fakt, že by česká společnost nebyla religiózní, jako spíše odcírkevněná neboli dechristianizována. (Nešpor, 2004; Hamplová, Řeháková, 2009) Křesťanství je nejrozšířenějším náboženstvím na celém světě. Nehledě na to zda si to někteří lidé chtějí připustit nebo ne, křesťanství je v naší společnosti i kultuře hluboce zakořeněno. Projevuje se to především v hodnotové orientaci a v morálních zásadách lidí. Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 prokázalo relativně nízkou příslušnost obyvatel k církvím v porovnání s jinými evropskými státy. (Srov. ČSÚ, 2011) Ovšem neznamená to, že z lidského myšlení a prožívání vymizela *náboženská dimenze*. Mezi lidmi je nějaká podoba religiozity neustále přítomná.

Cílem této práce je objektivně zhodnotit, zdali existuje odlišnost mezi religiozitou a hodnotovou orientací lidí žijících na vesnici a ve městě. Pokusíme se nalézt vztah, případnou diferenci mezi těmito místy a preferencí konkrétních hodnot u těchto lidí. Rovněž si klademe za cíl zjistit jaké postoje mají lidé žijící ve městě a na vesnici.

Práci jsme rozčlenili do čtyř kapitol. V první kapitole se zaměříme na definování pojmů religiozity a spirituality. Pokusíme se vystihnout a vymezit obsah těchto pojmů. Dále v kapitole blíže specifikujeme dimenze religiozity, jednotlivá vývojová stadia duchovního vývoje a konkretizujeme vzájemnou provázanost mezi spiritualitou a religiozitou.

Druhou kapitolu věnujeme vývoji religiozity v České republice od počátku 21. století až po současnost. Představíme teorii sekularizace i pozdější snahy o její kritiku. Zmíníme se okrajově i o lidové zbožnosti, která se vyvíjí současně s náboženstvím.

V rámci třetí kapitoly si vymezíme pojmy jako jsou hodnota a postoj. Zaměříme se na definování hodnotové orientace, funkci postojů, jednotlivé složky postojů a způsob utváření postojů. Další část kapitoly věnujeme propojení hodnot s náboženstvím. Jelikož je Římskokatolické náboženství stále nejrozšířenějším náboženstvím v naší zemi, tak se blíže zaměříme na hodnoty v katolické společnosti. Tyto hodnoty jsou zakořeněny v celé evropské společnosti. Kapitulu uzavíráme duchovními a morálními hodnotami.

Poslední čtvrtou kapitolu věnujeme výzkumné části této práce a analýze získaných dat z výzkumu. Závěr této kapitoly jsme vyhradili diskusi a komplexnímu shrnutí získaných výsledků z provedeného výzkumu a srovnáním výsledků s jinými výzkumy.

1 RELIGIOZITA A SPIRITUALITA

Dnešní moderní doba se vyznačuje větší mírou světskosti. Zvykli jsem si na to, že náboženství je ve společnosti odsouváno někam do ústraní. Náboženství není *mrtvou veličinou*, jak by se mohlo zdát. Náboženství je stále pro určitou skupinu lidí ústředním bodem v jejich životě. Náboženství nebo samotná víra v něco, pátrání po vlastní existenci, smyslu života a života po smrti člověka stále lákala a přitahovala. S postupným prohlubováním lidského poznání a pomocí vědy se člověk snaží objasnit některé otázky týkající se vlastní existence a smyslu života. Věda samotná ovšem není schopná vysvětlit všechny otázky a nalézt tak odpovědi na vše. Náboženství bylo vždy zahaleno transcendentem a tajemstvím. Dle Hejny (2010) náboženství usiluje o komplexní a celostní výklad světa a postavení člověka. Vše je spjata se samotným lidským bytím. (2010, s. 9) V dějinné historii lidstva nenalezneme žádnou lidskou kulturu, která by nevykazovala znaky religiozity. Setkáváme se s určitými znaky a stopami uctívání nebo náboženskými obřady u všech kultur. (Hejna 2010). Duchovně-náboženská oblast vytváří a ovlivňuje celospolečenské hodnotové klima a současně působí přímo na normy chování specifických skupin obyvatelstva, ať už jsou věřící nebo naopak odpůrci náboženského přesvědčení. (Srov. Nešpor, 2004, s. 16)

1.1 VYMEZENÍ POJMU RELIGIOZITA

Pojem religiozita je odvozen od latinského názvu *religio*, vyjadřuje náboženskost či náboženské přesvědčení, odraz v chování a v každodenní praxi člověka. (Hart, Hartlová, 2015, s. 505) Podle sociologického slovníku religiozitou rozumíme náboženské postoje zastávané jednotlivci i skupinami, (Sociologický slovník, s. 203) které na rozdíl od náboženství nemusejí být nějakým způsobem formalizované a institucionalizované. Pojem religiozita vyjadřuje jiný obsah než samotný pojem náboženství. Odlišuje se tím, že jde o nějaký komplex psychologických jevů. Zatímco náboženství lze popsat spíše jako společenský jev a sociální instituci (Hacklová, 2013, s. 68). Mnohdy jde o niterné prožitky a postoje, které nemusejí být nutně spojeny s vírou nebo členstvím v konkrétní náboženské skupině. Přestože se může na první pohled zdát, že tyto vnější projevy s religiozitou úzce souvisí. Definic religiozity je mnoho a záleží z jakého úhlu si tento pojem vyložíme. Sekot (1985) vysvětluje religiozitu jako víru v nadpřirozené bytosti a jevy a také účast na aktivitách s touto vírou spojených (1985, s. 246).

Stríženec ve své knize (2001) uvádí souhrn definic religiozity v rámci české a slovenské odborné literatury: „Religiozita znamená osobitý a kladný vztah člověka k Bohu (náboženství), který zahrnuje komplex jevů, různé formy myšlení (náboženské přesvědčení). Člověk zaujímá postoj k náboženským obsahům, které se projevují v jeho hodnotovém systému.“ V kontextu psychologie se religiozita obvykle označuje za náboženské prožívání a náboženskou aktivitu včetně afiliace k nějaké církvi či náboženské skupině (Pechová, 2011, s. 14). Tyto aktivity tvoří náboženskou praxi, která posiluje a potvrzuje vztah k transcenci. Takto pojatá religiozita se projevuje různými způsoby. Jednotlivé druhy projevů religiozity rozlišili Holm (1998, s. 9) a Stríženec (2001) na: názory (myšlení) – *kognitivní stránka*, způsoby chování (jednání) – *behaviorální stránka* a zážitky (prožívání) – *emoční stránka*.

Světová literatura pojem *religiozita* vnímá jako sociologický pojem, který vyjadřuje míru zastoupení lidí identifikujících se s různými náboženstvími nebo také intenzitu, jak své náboženství praktikují (Pechová, 2011). Doposud nebyla nalezena jedna konkrétní definice religiozity, který by byla přijata všemi odborníky. Teoreticky poukazují na neurčitost toho, co dnes nazýváme religiozitou a spiritualitou. Religiozita je ukazatelem, jak člověk náboženství prožívá a jak toto jeho prožívání ovlivňuje jednání v různých situacích. K samotnému pojmu religiozity můžeme v našem prostředí použít ekvivalent zbožnost.

Pojem religiozita bývá ve společnosti rovněž označován jako *náboženskost*, tedy popis a zkoumání toho, jak se náboženství realizuje ve specifickém jednání a postojích lidí. Jde o komplexní soubor vlastností a projevů, které se nějakým způsobem vztahují k náboženské víře.

1.1.1 DIMENZE RELIGIOZITY

Religiozita se u lidí v životě projevuje mnoha různými způsoby. Každý z nich různorodým způsobem ovlivňuje rozličné oblasti života jedince. Zaměříme se dále na to, jak religiozita ovlivňuje postoje a hodnoty člověka v jeho životě. Glock a Stark (1965) rozlišují pět dimenzí religiozity:

- **Ideologická dimenze** obsahuje očekávání vztahující se k intenzitě víry a hlubokému prožívání. Systém přesvědčení a věr, které jsou charakteristické pro dané náboženství a které jsou na tomto založené. V křesťanství jde o základní víru v Boha, spásu skrze Ježíše Krista, věčný život, vzkříšení mrtvých atd. Mnohdy je tento aspekt religiozity označován za ortodoxní (Koubek, 2004).

- **Ritualistická dimenze** v sobě zahrnuje aktivní praktikování náboženského života v jakékoliv podobě (návštěva bohoslužeb, modlitba, duchovní poutě, půst, přijímání svátostí apod.
- **Zkušenostní dimenze** obsahuje zkušenost s nadpřirozenými nebo transcendentními zážitky, které člověk prožívá v rámci své víry. Jde o emotivní vazbu k nadpřirozenému, prožívání, postoji, radosti, lásce nebo strachu, jak uvádí ve své publikaci Sekota (1985, s. 253). Odráží se zde zkušenosti s vírou i vztah k Bohu.
- **Intelektuální dimenze** je více zaměřená na znalost základních pravd víry, znalost textů (Bible) apod.
- **Konsekventní dimenze** nebo též dimenze důsledků v sobě zahrnují postoje, názory a odráží vliv náboženství na člověka a jeho chování. V této dimenzi se odráží to, jaký dopad má jeho víra na chování k druhým lidem, chování v každodenních i pracovních situacích, morálních rozhodováních a hodnotách člověka.

(Glock, Stark in Sekot, 1985, s. 253)

Všechny výše zmíněné dimenze religiozity jsou vzájemně propojeny. V této práci se zaměříme na dimenzi důsledků, jak člověka ovlivňuje jeho náboženská víra v každodenním životě nebo při jeho profesi.

1.1.2 TYPY A STADIA RELIGIOZIY – STÁDIA DUCHOVNÍHO VÝVOJE

Uvedli jsme několik dimenzí religiozity, které Glock a Stark rozpracovali spíše do šířky. Další autoři jako Allport, Peck, Goldman, Oser nebo Flower se zaměřili na studování religiozity více do hloubky.

Uznávanou koncepcí vývojových stádií víry vytvořil James W. Fowler (1940), který propojil vývojovou teorii J. Piageta s teorií od E. H. Eriksona, přičemž se nechal inspirovat vývojovou etikou od L. Kohlberga. V rámci oblasti teologie se nechal podnítit u P. Tillicha a R. Niebuha. Rozlišil šest vývojových fází osobnosti ve vývoji víry. V dětství jsou tato stádia vázána na věk. V dospělosti už je ale tento vztah oslaben. Lidé se mohou během života pohybovat v různých stádiích bez ohledu na jejich věk. Podle Fowlera se majoritní skupina dospělé populace nachází v třetím vývojovém stádiu. Víru definoval jako způsob poznávání a odevzdávání se člověka centru hodnot a moci, které jsou silou v jeho životě. Víra je pak postoj, který se dotýká všech vrstev člověka. (Flower, 1978)

0. Nediferencovaná víra (do 3 let)

Primární víra je základním předpokladem pro vybudování důvěry. Primární důvěra, tzv. *embryem víry*, který je zárodkem ve vztahu k Bohu. Za pomoci rituálů a her se dítě učí vztahu k druhým lidem. Primární víra se formuje v období, ve kterém dítě zatím nehovoří.

1. Intuitivně-projektivní víra – raného dětství ve spojení s řečí (do 6 let)

Prvotní víra, která spočívá na základní důvěře a vzájemnosti. Charakter víry závislý na rozvíjející se schopnosti imaginace, prostřednictvím které pak vznikají obrazy, jenž orientují dítě k realitě. V tomto období může dojít též ke vzniku obrazů, které jsou destruktivní a děsivé, případně dítěti vnucují poddanost vůči jiným hodnotám a moralizujícím autoritám.

2. Mýticko-literární víra – doslovná víra (do 10-12 let)

Období začíná od 7 let věku, kdy dítě vstupuje do další vývojové fáze konkrétních logických operací. Začíná si osvojovat tradice v určitém systému své komunity. Tato úroveň je limitována dětským antropomorfním myšlením a morálkou typu „něco za něco“. Dítě má Boha ve své fantazii vykresleného s lidskými rysy. Do budoucna v tomto období hrozí nebezpečí, že se v dítěti rozvine pocit hříšnosti a bezmocnosti a bude ve stadiu setrvávat i v dospělosti.

3. Synteticky-konvenční víra (do 18-20 let)

V tomto vývojovém období se jedinec nachází kolem 12 věku života, kdy u něj dochází k posunu od kognitivních operací k formálním. Hodnoty a potřeba víry dává jedinci novou orientaci ve světě, se kterým je nyní konfrontován. Zde může jedinec upadnout do rizika, že si natolik zvnitřní očekávání a přesvědčení druhých lidí o něm a že se od jejich očekávání nebude moci odpoutat. Případně může prožít zklamání a zradu v rámci interpersonálního vztahu. To následně může vést k izolovanosti od ostatních lidí tzv. „kompenzační intimitě“.

4. Individuálně-reflektující víra (mladá dospělost, do 30-40 let)

Stadium je charakteristické rozporem mezi osobní zkušeností mladého člověka a autoritou. V tomto období si více uvědomuje relativitu náboženského přesvědčení; hledá sám na vlastní zodpovědnost; na vlastní úsudek; kriticky přemýšlejí o svých osobních mýtech, názorech a postojích (zvnitřňování hodnot).

5. Spojující víra (střední věk, do 50-60 let)

Stadium zahrnuje období starší dospělosti. Jedinec si uvědomuje rozpory a paradoxy z předchozích stádií. Znovu objevuje schopnost duchovně žít jako člen skupiny. Nebezpečí, které v tomto stádiu může nastat je přílišné vědomí relativity, které může ochromovat a vést jedince k samolibé nebo až k cynické pasivitě. Někdy to však může přivádět člověka k otevření se „hlubšímu já“ a k vyhledávání nových hodnot nebo jejich upevňování.

6. Univerzální víra – víra směřující k univerzalitě (všezahrnující víra, nad 50-60 let)

V posledním stádiu se nacházejí jen výjimeční jedinci jako Matka Tereza nebo Martin Luther King. Ve stadiu univerzality jde o to, aby si člověk uvědomil, že nejsme jako lidé středem pozornosti a odpoutali se od svých osobních priorit. Jde o celostí oddání se všeobjímající lásce (jednota s Bytím) a zasvěcení svého života k pomoci druhým.

(Flower in Říčan, 2007, s. 253-254; srov. Smékal, 2017).

Dalším, kdo rozlišil vývojová stadia vyzrávání víry a také morálních postojů byl Fritz Oser. Níže uvedeme jejich charakteristiku a modifikaci vývojových stádií Říčanem dle Ryšavého. Ten přezkoumal funkčnost modelu pro děti v různorodých podmínkách v České republice. Pouze čtvrtý stupeň se jeví v našem kulturním prostředí odlišně (korelace s Ultimem). (Říčan, 2007, s. 256-257)

Koncepci náboženského úsudku F. Oser rozčlenil do šesti stupňů. Přičemž pátý a šestý stupeň dosáhnou lidé jen ojediněle. Pojem Ultimem představuje to, co považujeme za „nejvyšší“ součást našeho života.

Stupeň 1: **Deus ex machina¹, cizí určení.** V tomto stupni posloucháme pouze Boha jako nejvyšší autoritu. Jedině on ví, proč to tak dělá; on to tak učinil, tak jej musíme poslouchat. Tento vývojový stupeň je blízký v předškolním a mladším školním věku. První náboženský úsudek je závislý na zkušenosti z rodiny.

Stupeň 2: **Do ut des²** – vztah výměny na základě smlouvy. Člověk si v tomto vývojovém stupni chce Boha naklonit na svou stranu, aby ho Bůh obdařil. Chceme se Bohu zalíbit, proto se modlíme, zúčastňujeme bohoslužeb, dobře jednáme a doufáme tak, že pak od

---

¹ Lat. „bůh ze stroje“

² Lat. „Dávám, abys dal.“

Něj dostaneme to, po čem toužíme (zdraví, bohatství, děti apod.). Od pubescence se v tomto vývojovém stupni může objevit kdokoliv.

Stupeň 3: **Deismus**: Sebeurčení, člověk chce své jednání sám posuzovat a zodpovídat za ně. V tomto vývojovém stupni je Bůh oddělen od světa a člověka. Člověk pochybuje o existenci Boha (ateismus) nebo Boha vnímá, že existuje, ale o svět na zemi se nezajímá. Dal člověku život, ale dál člověk žije sám. Toto vnímání je typické pro ranou dospělost (odpoutání se od autority), je však zastoupeno i v dalších věkových kategoriích.

Stupeň 4: **Korelace s Ultimem**: Svoboda a prozřetelnost. Člověk vnímá Boha jako nezbytnost pro svůj život, který naplňuje jeho život. Zároveň jsme svobodní v našem rozhodování a uvědomujeme si zodpovědnost.

Stupeň 5: **Autonomie skrze bezpodmínečnou intersubjektivitu**: Takto vyzrálou víru dosáhnou jen výjimečné osobnosti. Člověk žije svobodně, setkává se s druhými lidmi, v nich vnímá a prožívá přítomnost Ultima. Vnímá Boha ve všem a ve všech. Prožívá svůj život v Boží přítomnosti.

Stupeň 6: **Komunikativní praxe s Ultimem** – univerzální komunikace a solidarita. Nejvyšší možný stupeň, je to ideál pouze hypoteticky. Jedinec prožívá skutečnou solidaritu bez hranic.

(Říčan, 2007, s. 255-256)

Vymezit víru konkrétně je obtížné, tím spíše rozčleňovat a posuzovat víru podle jednotlivých vývojových stádií. Člověk a jeho osobnost není konstantní. V průběhu celého svého života se mění a vyvíjí podle toho, co prožívá a v jakých životních situacích se nachází. Stejně tak se mění a vyvíjí i víra. Rovněž to, když se v průběhu života dostaneme na nějakou úroveň ještě neznamená, že v této fázi zůstaneme, můžeme degradovat na nižší stupeň. Víra je dynamická

a nepředvídatelná. Je těžké definovat, jak vypadá duchovní zralost a v jakém vývojovém stádiu se objevuje (Goldmintz, 2003). Duchovní vývoj člověka neprobíhá odděleně od vývoje psychického a tělesného. Jednotlivé složky se vyvíjejí v závislosti na sobě.

1.2 VYMEZENÍ POJMU SPIRITUALITA

Spiritualita se mnohdy definuje jako subjektivní, zkušenostní a privátní dimenze ve vztahu k transcendentnímu. (Hacklová, Kebza, 2014) Spontánní a osobní projev spirituálního života. Samotné slovo *spiritualita* je odvozeno z hebrejského *Ruach*, v řečtině *pneuma*, v latině *spiritus*. Slovo je významově bohaté, nejčastěji překládáno jako *duch*, nebo též *dech*, *vítr*. Spiritualita je pak v tomto výkladu vnímána jako to, co víru motivuje a pohání. (Smékal, 2017, s. 13) V křesťanské teologii se pojem spiritualita definuje jako to, co člověk prožívá tzv. *prožitkové jádro náboženství*. Případně označuje to, co v člověku působí Duch svatý, jak na to poukazuje Říčan (2007, s. 11). Takto je spiritualita vnímána v tom užším pojetí. V tom širším pojetí tohoto pojmu se spiritualita nemusí projevat a realizovat jen v religiózní formě (bez explicitního vztahu k Duchu svatému), ale v jakýchkoliv jiných činnostech, které nás směřují k hledání a objevování smyslu vlastní existence. (Hacklová, 2013, s. 3)

Chápání tohoto pojmu v dnešní době už nemusí být striktně spojováno s náboženskou praxí, používá se v rozličných souvislostech. Z takového chápání a užívání v jejím širším pojetím, jak je spiritualita chápána, se dá říct, že jde o jakékoliv snahy o dosažení transcendence. Pak bychom za spirituální mohli označit téměř cokoliv. Upozornil na tuto skutečnost R. L. Jones (1997), že současné chápání spirituality je ovlivněné konzumismem a terapeutickou kulturou. Hrozba soudobé konzumní spirituality tkví v přílišném zdůrazňování individuality, vlastní zkušenosti člověka, oddělení *mystických zážitků* od *veřejných*. (Srov. Stríženec, 2007)

Křesťansky vymezují spiritualitu S. de Fiores a T. Goffi (1999) dle křesťanského nahlížení, které se vztahuje k vnímání třetí božské osoby, a to se vztahuje ke spirituální teologii. Podle výše zmíněných autorů je spiritualita životní jednotou celého Kristova tajemství pod působením Ducha svatého tak, že uspořádává jeho jednotlivé prvky, které potom vystihují celkový projev. (s. 906) V Katechismu katolické církve se termín spiritualita nachází ve dvou místech (KKC čl. 2684; čl. 2693), kde se píše o rozličných spiritualitách v dějinách církve. Pro K. Rahnera je spiritualita „vědomým a metodickým rozvíjením víry, naděje a lásky.“

Religionisté Dušek, Vojtíšek, a Motl (2012, s.19) chápou spiritualitu v širším smyslu nejen jako prožitkovou podstatu náboženství. Předkládají sedm rovin spirituality, které se různým způsobem vztahují k posvátnému a vyjadřují vztah k transcendentnímu (např. zážitky, rituály, tvořivost, normy atd.). Z toho můžeme usoudit, že za spirituální můžeme označit cokoliv,

co má pro člověka nějaký význam nebo vyšší smysl. Výstižně objasňuje spiritualitu D. Fontana (1999, s. 69) „Spiritualitu bychom si neměli rezervovat pouze pro okamžiky meditace nebo nedělní návštěvu kostela. Spiritualita je styl života, pohled na svět, způsob, kterým jednáme se svou rodinou, s přáteli, jak přistupujeme ke své práci, je to cesta světla.“

1.3 VZTAH RELIGIOZITY A SPIRITUALITY

Spiritualita se v dnešní době považuje za individuální vztah člověka k transcendentnímu, smysluplnému, je zde zdůrazněna osobní duchovní zkušenost. Samotný pojem je potom někdy omezován a vztahován na konkrétní náboženství např. křesťanská spiritualita (srov. Strážnec, 2007). Spiritualita a religiozita nejsou totožné pojmy, lze je chápat jako vzájemně provázané. Religiozitu J. Tloczynski a i. (1997) vymezují jako přidržení se přesvědčení a rituálům, vztahující se k církvi nebo náboženské instituci.

Spiritualita je osobitý jev, ve kterém se zdůrazňuje duchovní zkušenost a specifikují se určité hodnoty (vztah k sobě, k jiným lidem, k přírodě, k životu). Je jádrem religiozity, ale rovněž ji v mnohém přesahuje. Na to, že se religiozita a spiritualita částečně překrývají upozornili např. tyto autoři: P. Socha (2000), B. J. Zinnbauer et al. (1997) a B. J. Zinnbauer a K. I. Pargament (2005). Současní autoři považují spiritualitu i religiozitu za multidimenzionální koncepty. Balzen (2009) posuzuje religiozitu a spiritualitu jako dvě separované oblasti, které se mohou překrývat. Jestliže je někdo religiózní, nemusí být též spirituální. Hood et al. (2009) upozorňují taktéž na odlišnosti v tom, jak jsou oba pojmy vnímány. Spiritualita jako něco spíše psychologického, osobního a religiozita pravděpodobněji jako institucionální a sociologická.

Ve spojitosti s religiozitou a spiritualitou se ve společnosti častěji objevuje slovní spojení, ke kterému se hlásí postupně víc lidí (Hood et al., 2009) „Spiritual but not religious“. Překlad tohoto pojmu nalezneme u Řičana (2007, s. 49), ten jej překládá jako, „Náboženství ne, ale duchovní život-to ano!“. Lidé hlásící se k tomuto výroku nesouhlasí se scientismem, sekularismem a náboženstvím jako rigidní formou. V obecném pojetí žít duchovním způsobem života znamená, že člověk usiluje o upřímné praktikování své víry; komunikování

s Posvátmem, s Bohem; zjišťování, co po nás Bůh žádá; usilování o uskutečňování duchovních hodnot; vyjadřování nezištné lásky k druhým lidem a k Bohu. (Smékal, 2017, s. 12)

1.4 RELIGIÓZNÍ A SPIRITUÁLNÍ ZKUŠENOSTI

Zakoušení osobitých a individuálních zážitků a zkušeností úzce souvisí se spiritualitou a religiozitou. Tyto prožitky bývají nesdělitelné, neboť je každý jedinec prožívá individuálně prostřednictvím svých emocí. Stávají se neoddělitelnou součástí náboženské zkušenosti. (Srov. Říčan, 2007; Stríženec, 2001)

Stríženec charakterizuje náboženskou zkušenost jako proces bezprostředního získávání informací o náboženské skutečnosti, coby celek zážitků konkrétního jednotlivce, vyjadřující pevné spojení člověka s Bohem. (2001, s. 85) Z jiného úhlu definuje náboženský zážitek Hood et al. (2009) podle toho, zdali je uznáván v dané náboženské tradici za náboženský. To, co je v jiné náboženské tradici uznáváno, nemusí být uznáváno v jiné konfesi. Mezi konkrétní typy náboženské zkušenosti přiřazuje Stríženec (2001) modlitbu, meditaci, mystický zážitek, glosolálii.

Téměř u všech lidí se můžeme v životě setkat s tzv. *záchvěvy duchovního života*, které se objevují o svátcích, při účasti na pohřbech, při událostech, které *povznášejí mysl*. Nebo též v situacích, které jsou pro člověka těžké a *srážejí ho na kolena*. I při těchto událostech je člověk schopen pocítit vztah k transcendentnímu, jsou to rovněž akty spirituality. (Srov. Smékal, 2017)

2 VÝVOJ RELIGIOZITY A SEKULARIZAČNÍ SNAHY

Religiozita se vyvíjela mezi lidmi od počátku civilizace. Náboženství a vše, co je spojeno s duchovnem a transcendentnem odjakživa přitahovalo jedince. Vztah člověka k duchovnu a k náboženství byl v různých obdobích odlišný. Nejvíce religiozitu ovlivnil socialismus v České republice, konkrétně úsilí o sekularizaci společnosti. Nejen socialismus zapříčinil nižší religiozitu, ale je to dlouhodobější výsledek historické i politické transformace v zemi. Sekularizovanějšími zeměmi, než Česká republika jsou obyvatelé dřívějšího východního Německa a Estonska (srov. Hamplová, 2008, s. 20).

Současnou situaci v oblasti religiozity obyvatel v České republice bychom nastínili v této kapitole. S religiozitou souvisí i lidová zbožnost, která se vyvíjela vzájemně s náboženstvím. Odráží v sobě prvky jak náboženské, tak pohanské s ohledem na místní tradice a zvyklosti.

2.1 RELIGIOZITA V ČESKÉ REPUBLICE NA POČÁTKU 21. STOLETÍ A DNES

Česká republika se přiřazuje do jedné z nejsekularizovanějších zemí na světě. Vystává to i z množství obyvatel, která se hlásí k náboženskému vyznání. (Hamplová, 2008, s. 20; Greeley, 2003; Kvasničková, 2005; Tížik, 2006) Nejde jen o důsledek čtyřicetileté vlády komunistického režimu. Nýbrž o historické i politické přetvoření země, ke kterému postupně docházelo.

V průběhu několika let se stihl zvýšit počet registrovaných církví a náboženských společností na území České republiky. V roce 1991 jich působilo v České republice 19 a do roku 2011 zde bylo 32 registrovaných církví a náboženských společností. (ČSÚ, ©2014)

Struktura obyvatel podle náboženské víry (náboženského vyznání) v letech 1991 - 2011

	1991		2001		2011	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Obyvatelstvo celkem ¹⁾	10 302 215	100,0	10 230 060	100,0	10 436 560	100,0
Věřící	4 523 734	43,9	3 288 088	32,1	2 168 952	20,8
z toho						
Církev československá husitská	178 036	1,7	99 103	1,0	39 229	0,4
Církev římskokatolická	4 021 385	39,0	2 740 780	26,8	1 082 463	10,4
Českobratrská církev evangelická	203 996	2,0	117 212	1,1	51 858	0,5
Nábož. spol. Svědkové Jehovovi	14 575	0,1	23 162	0,2	13 069	0,1
Pravosl. církev v českých zemích	19 354	0,2	22 968	0,2	20 533	0,2
Slezská evangelická církev a.v.	33 130	0,3	14 020	0,1	8 158	0,1
Osoby bez víry (bez vyznání)	4 112 864	39,9	6 039 991	59,0	3 604 095	34,5
Neuveдено (nezjištěno)	1 665 617	16,2	901 981	8,8	4 662 455	44,7

¹⁾ v letech 1991 a 2001 trvale bydlící, v roce 2011 obvykle bydlící

Tab. zdroj: ČSÚ (2014)

Aktuální počty z probíhajícího sčítání lidu, domů a bytů z roku 2021 nemůžeme mít v současné době k dispozici, seznámíme se alespoň počty z předchozích let. Během dvaceti let se snížil podíl věřících osob, kteří se označují za věřící na polovinu. V roce 1991 se k víře přihlásilo necelých 44 % obyvatel České republiky. Údaje z posledního sčítání lidu, které proběhlo v roce 2011 demonstrují, že počet věřících klesl na necelých 21 %. Z toho se 7 % občanů nepřihlásilo k žádné církvi. Při sčítání lidu v roce 2001 se k náboženskému vyznání hlásilo 32 % lidí. Na druhou stranu necelých 35% obyvatel se přihlásilo do skupiny „bez náboženské víry“ a 45 % lidí svou náboženskou víru vůbec neuvedlo. (ČSÚ, ©2014)

Z těchto uvedených zdrojů se nepochybně ukazuje, že počet lidí hlásících se k nějaké náboženské organizaci v České republice upadá. To však nemusí znamenat, že je Čechům víra nějakým způsobem cizí a vzdálená. Úsilí komunistického režimu odsunout náboženství a religiozitu do ústraní a nahrazovat ji ateistickou propagandou vedlo spíše v postkomunistických společnostech ke zvyšování role organizovaného náboženství. (Nešpor, 2004, s. 21) V roce 2011 platilo, že nejvíce věřících lidí se v České republice hlásí k Církvi římskokatolické (1,1 mil osob), Českobratrské církvi evangelické (52 tis.) a Církvi čsl. husitské (39 tis.). (ČSÚ, ©2014)

Podle Oldrašínové, data z kvantitativních šetření nevypovídají o odmítavém postoji k náboženství české populace. Jde spíše o nedůvěru k církevním organizacím a lidem, kteří jsou její součástí. (Oldrašínová, 2010, s. 118) V posledních dvou desetiletích došlo k celosvětovému mírnému nárůstu sociálního významu náboženství, ať jde o působení ve veřejném prostoru, politice, kultuře, sociální nebo ekonomické oblasti. (Huntington, 2011) Na tento fakt upozornil americký politolog S. Huntington. Komunistický režim potlačoval veřejnou religiozitu, místo které stavěl ateistickou propagandu, což do jisté míry ovlivnilo religiozitu obyvatel v České republice.

Česká religiozita je v posledních letech masivně ovlivňována ze zahraničí (charismatické křesťanství, letniční hnutí), která ovlivňují především mladší část populace. (Srov. Nešpor, 2004) Z hlediska astrologie a léčitelství patří naopak česká společnost k nejreligióznějším v Evropě. Pro Českou republiku je podle Nešpora specifická deprivatizace náboženství. „Česká náboženská/spirituální scéna tak prochází ještě zásadnější transformací než společnost jako celek“. (Srov. Nešpor, 2004, s. 34)

2.2 TEORIE SEKULARIZACE

Nechceme se nijak hluboce věnovat tématu sekularizace, nýbrž chceme nastínit tento pojem a konkretizovat, co obsahuje a jak ovlivnil vnímání náboženství ve světě. Pojem sekularizace v sobě zahrnuje několik jazykových rovin. Poprvé byl tento pojem použit při jednání v roce 1648 týkající se vyvlastnění církevního majetku. Druhý význam se vztahuje ke kanonickému právu, kde se tímto pojmem označovala osoba, která odcházela z církevního stavu *kléru* do světského stavu. Další sémantická rovina tohoto pojmu pramení z lat. *saeculum* – století, věk, svět. Odtud vyplývá teologické rozdělení světa na náboženskou a světskou část (srov. Nešpor, Lužný, 2007, s. 78-79; Petrusek, 2009, s. 337).

Sociologický slovník vymezuje sekularizaci jako proces postupné ztráty významu náboženského přesvědčení, praktik a institucí v moderní společnosti. Mezi indikátory sekularizace patří snižující se účast věřících na bohoslužbách, klesající podpora náboženských organizací po finanční stránce, odmítání náboženských přesvědčení, pozbytí respektu k náboženským autoritám. (Jandourek, 2001, s. 212-213) Podobně definuje tento pojem i sociolog Steve Bruce (2002), ten jej vymezuje jako společenský podmíněný projev, při němž klesá důležitost náboženství v působení na nenáboženské instituce, slábnutí společenského postavení náboženských organizací, poklesu stupně angažovanosti lidí v náboženských aktivitách. (s. 3)

V období od 19. století do třetiny 20. století byla sekularizace ústředním tématem sociologie náboženství. Jednotlivé úvahy (*sekularizační teze*) byly podporovány různými empirickými daty. V průběhu 20. století neustále klesal počet věřících na bohoslužbách, nadále ubýval počet nově pokřtěných i těch, kteří se hlásili k náboženské organizaci. Náboženství se ve společnosti dostávalo do ústraní. (Srov. Nešpor, 2004, s. 11) Hlavní teorie sekularizace byly rozpracovány v pracích Bryana Wilsona, Petra L. Bergera a Thomase Luckmanna. Tito tři zmínění autoři jsou považováni za zakladatele sekularizační teze.

Lužný a Nešpor v publikaci předkládají, že základem sekularizační teze bylo, že náboženství se neslučuje s podmínkami, které jsou v moderní společnosti. Význam náboženství se bude postupně snižovat až časem zanikne (Lužný, Nešpor, 2007, s. 78). Václavík uvádí, že některé sekularizační koncepce byly považovány za jeden ze základních procesů v rámci modernizace, racionalizace, individualizace, urbanizace a industrializace společnosti (srov. Václavík, 2010, s. 30). Sociolog L. Berger sekularizační proces popisuje jako oddělení společnosti od náboženských institucí a symbolů. (Srov. Lužný, 1999, s. 84)

V souvislosti se sekularizací společnosti lze zmínit pojem tzv. *občanského náboženství*, které vymezil R. N. Bellah. Občanské náboženství je založeno na silné národní solidaritě, která mobilizuje jedince a celou společnost k dosažení společných národních cílů. Náboženství institucionalizované je překonané, ale stává se zdrojem zkušeností pro národ. V moderní společnosti by podle tohoto modelu mělo občanské náboženství nahradit tradiční model náboženství, které je zaměřeno na transcendentno. (In Lužný, 1999, s. 99-101)

2.2.1 KRITIKA TEORIE SEKULARIZACE

Sekularizace společnosti a snaha odstranit náboženství z povědomí lidí ve společnosti se nevydařily. Naopak se tyto sekularizační myšlenky staly paradigmatem sociologie náboženství. Od sedmdesátých let minulého století se sekularizační teze staly předmětem velké kritiky. Náboženství se vytratilo z veřejného života a politiky. Stát byl víceméně založen na politické pluralitě. To ovšem neznamenalo pokles významu náboženství pro společnost, jak by se mohlo zdát. Výše jsme zmínili, že termín sekularizace má několik významů, což je jednou z námitek proti sekularizačním tézím. Můžeme to brát jako proměnu náboženství v moderní společnosti, jejímu přizpůsobování se nebo také k označení procesu *vytrácení* náboženství. Nejzásadnější výtkou je samotné postavení náboženství na politické a ekonomické sféře. Nebo též to, že sekularizace nebere v úvahu sociologické výzkumy, jejichž výsledky poukazují na to, že náboženství je ve společnosti stále významným prvkem. (Srov. Václavík, 2010, s. 39-40; Charles Taylor, 2013) Sekularizace nemůže být aplikována do všech kultur.

Nejdůležitější a podstatné nedostatky sekularizační téze shrnul Horák ve své publikaci do čtyř bodů:

- 1) Nejasné vymezení sekularizace, jež značně komplikuje celou diskusi o religiozitě společnosti, respektive o její dechristianizaci.
- 2) Implicitní předpoklad minulého *zlatého věku náboženství*, který je následně konfrontován se zdánlivě bezbožnou současností. S tím, že je tento vývoj pojímán jako lineární a nezvratný.
- 3) Explicitní předpoklad sekularizačního vlivu racionalizace na religiozitu společnosti.
- 4) Hodnocení sekularizačního procesu jakožto nezamýšleného a nevyhnutelného důsledku modernizace. Sekularizační téze totiž téměř nereflektuje iniciativní jedince a skupiny, jež sekularizaci společnosti podporují, nebo jí naopak brání.

(Horák, 2015, s. 71)

Někteří sociologové v průběhu posledních desetiletí 20. století přehodnocují sekularizační teorie. Dospívají k závěrům, že náboženství má na oblast politiky a společenského života rozsáhlý význam. Jak uvádí Lužný a Nešpor v jejich publikaci: „Náboženství, nebo alespoň některé jeho formy, si opětovně našlo cestu do veřejné sféry, médií, mezinárodní a ve většině zemí i domácí politiky. Ovlivňuje celou řadu oblastí včetně kultury a vzdělávání, ekonomiky nebo rodinného života – nebo o to alespoň usiluje.“ (Lužný, Nešpor 2007, s.141). Sekularizační tendence, které tady byly a uskutečnily se i ve světě, značně ovlivnily religiozitu ve světě. Vymýtit víru se jim však z povědomí lidí zcela nepodařilo. Náboženství je v životech lidí a v některých oblastech života trvale nenahraditelné. Nadále má svůj prostor ve veřejném sektoru i v sociálním dění společnosti.

2.3 LIDOVÁ ZBOŽNOST A JEJÍ PROMĚNY

Lidová zbožnost zahrnuje nejrůznější úkony a projevy zbožnosti, mezi které patří modlitby, zpěvy, účast na poutních zájezdech, slavení pobožností atd. Lidová zbožnost existuje vedle oficiální liturgie i mimo ni. (Berger, 2008, s. 556) Dle Direktáře se lidová zbožnost vyznačuje rozmanitými kultickými projevy, které mohou mít osobní/intimní nebo společenskou povahu. Projevuje se neobyčejnými formami, které bývají odvozené od kultury daného národa. (Direktář o lidové zbožnosti a liturgii: směrnice a zásady, 2007, s. 19) Využívá se společně se samotným náboženstvím. V lidové zbožnosti se promítají nejen křesťanské prvky, ale i prvky pohanské.

Pokusíme-li se tento fenomén lidové zbožnosti vymezit geograficky v rámci České republiky, nalezneme první nejvíce patrný rozdíl, který můžeme pozorovat. A to ve skupinách obyvatel, kteří žijí ve městech a na vesnicích. V dnešní době se už nedá říct, že by mezi těmito prostředím byly nějak výrazné rozdíly. Na vesnicích jde o přetrvávající tradiční lidovou zbožnost, s nepatrnými odchylkami podle geografického umístění vesnice. Lidé se více účastní tradičních májových pobožností, poutí, mariánských průvodů apod. Ve městech jsou lidé více rozptýleni, mají větší přístup k literatuře, lépe se šíří nová poselství ze zjevení, lidé vytvářejí různé modlitební skupinky a scházejí se. Lidová zbožnost je něco, co se stále generačně mění působením různých vnějších vlivů. (Srov. Staněk In: Nešpor, 2004) Rozlišnému prožívání a vnímání religiozity u lidí žijících na vesnici a ve městě bychom se rádi věnovali rovněž v praktické části.

3 HODNOTY A POSTOJE

Víra, náboženství, hodnoty a postoje jsou v běžném životě mnohokrát spojovány s rodinou. Protože rodina je primárně prvním místem socializace. Podle Zdeňka Nešpora (2010) se česká sociologie náboženství tomuto fenoménu předávání hodnot a náboženství věnuje minimálně. Přitom v pluralistické společnosti, ve které se dnes nacházíme, dosahuje toto zkoumání význam. Rodina je základem pro socializaci jedince do společnosti, představuje poslední zakotvení, které zprostředkovává náboženskou institucionální a ideologickou reprodukci. Usiluje o zachování náboženského poselství ve společnosti, která je čím dál tím více masivně sekularizována. (Srov. Tichý, Vávra, 2012)

Většina náboženské konfese má vypracovaný příslušný systém postojů k tématům a různým otázkám, které se vztahují k lidskému narození, smrti, zdraví a nemoci. Všechna tyto témata souvisejí s bioetikou. Nejčastěji diskutovaným problémem v závislosti na náboženské víře je řízená interrupce. Ta je absolutně odmítána ve většině křesťanských církví. Samotné podstoupení potratu je těžký hřích. (Srov. Pechová, 2011, s. 54) Mezi další oblastí, ke kterým se náboženství staví negativně je antikoncepce, asistovaná reprodukce, sebevraždy, převtělování (reinkarnace) a asistovaná sebevražda. Existuje mnoho postojů, které zastávají lidé, kteří se hlásí k určitému náboženskému přesvědčení. Různé skupiny věřících mohou zastávat různé postoje a hodnoty, ne vždy se plně identifikují s náboženskými dogmaty příslušného náboženství.

3.1 HODNOTA JAKO POJEM – VYMEZENÍ

Současné psychologické teorie se shodují na tom, že hodnota představuje specifickou kategorii, která tvoří relativně stabilní a konstantní strukturu osobnosti. Jedna z možných definic hodnot je taková, že hodnota představuje přesvědčení o dobrém nebo prospěšném jednání či chování, ale rovněž i o špatném nebo nežádoucím chování, které působí a řídí lidskou činnost. (Srov. Cakirpaloglu, 2009) Psychologické a filozofické názory na pojem hodnota nejsou jednoznačné, z různorodosti názoru na tento pojem nemůžeme vyloučit osobnostní preference, vlastnosti a oblast nahlížení každého z autorů.

Hodnota představuje konkrétní společenské standardy, kterými jsou regulovány činnosti a chování lidí ve společnosti. Taktéž určují, co je třeba dělat, oceňovat, a k čemu mají lidé směřovat. (Srov. M. Popovic, 1967, s. 114) Následující definice hodnot vyzdvihuje jejich praktický význam.

V této souvislosti Milton Rokeach (1968) rozlišuje dále hodnoty na *instrumentální* a *terminální*. Definuje je jako konstantní přesvědčení, že dané zvolené chování je sociálně přijatelnější než opačné chování.

Instrumentální hodnoty, jak je objasňuje Rokeach, se vztahují na morálku a na vhodnost daného chování, lze je chápat jako prostředky, jejichž využitím dosáhneme něčeho, co je pro konkrétního člověka významné. Terminální hodnoty představují konečný stav. Řadíme zde obecné cíle a ideály, o které usilujeme (např. rodinné bezpečí, láska, světový mír, svoboda, společenské uznání, zodpovědnost apod.) (Rokeach, 1968). Tvůrcem hodnot podle Schelera není člověk. Hodnoty existují objektivně, ale prožíváme je subjektivně. (srov. Prudký a kol., 2009, s. 24)

S hodnotami souvisí též pojem *hodnotové vědomí*, které definujeme jako: „...celek vnitřního jedinečného hierarchického uspořádání hodnot představující relativně stabilní, konzistentní, osobitý psychický útvar každé osobnosti, zabezpečující jí po jistou dobu jednotný oceňující přístup k realitě.“ (Čačka, 1997, s. 337)

Další pojem, který se vztahuje k hodnotám je *hodnotová orientace* vyjadřující aktuální a reálné mínění, které se vztahuje k hodnotám. Průcha definuje hodnotovou orientaci jako „systém hierarchicky uspořádaného souboru hodnot, který odráží reálné pořadí hodnot sdílených určitou skupinou populace v konkrétním období.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 210)

Vídeňský psychiatr a psychoterapeut Viktor Emil Frankl tvrdil, že hodnoty (univerzální) jsou přenášeny tradicemi, ovšem objevování těchto hodnot je věcí individuálního odhalování každého člověka. (Frankl, 1981, s. 36) Svou vlastní koncepci o hodnotách staví na axiologickém postoji, že člověk je dobrý, pokud jde o lidskou přirozenost. Dle Frankla hodnota představuje jedinečný a nepřenositelný význam „o někom“ nebo „o něčem“ a jako taková určuje směr a obsah chování osobnosti, to znamená, že tento význam nelze transponovat tradicemi ani jinými kolektivními mechanismy (např. archetypy). Existují i univerzální hodnoty, které se přenášejí kulturou a tradicemi. Mění se nebo naopak pomíjejí pod vlivem transformující se společnosti. (Srov. Cakirpaloglu, 2009, s. 228)

3.1.1 HODNOTOVÉ SYSTÉMY, HODNOTOVÁ ORIENTACE

Hodnotová orientace je hierarchicky utříděný systém hodnot, které jsou přijaté jedincem nebo společností. Reprezentuje stabilní systém hodnot, které umožňují usměrňovat a regulovat chování člověka. Horák vysvětluje hodnotovou orientaci jako vzájemně se ovlivňující proces orientace hodnotami a orientace na hodnoty (1997, s. 20).

Systém hodnot je relativně ustálený, ovšem některé životní události mohou tento systém změnit. Hodnotová orientace vychází podle hodnotového systému jedince. Každý člověk má specifickou soustavu hodnot odlišnou od ostatních. Jádro hodnotové orientace je utvářeno přesvědčeními a postoji, které odrážejí zevnitřné hodnoty navenek. Horák uvádí, že přesvědčení jedince ukazuje na kvalitu jeho osobnosti a je rovněž vyjádřením stupně duševního i sociálního vývoje. Je to komplikovaně uspořádaný systém ideálů, vzorů, hodnot, potřeb, citů, emocí a vůle lidí, které se změnilo v jejich zaměřenost. (Srov. Horák 1996, s. 38)

Komplex hodnot si člověk organizuje do žebříčku, který tvoří hodnotový systém každého jedince (srov. Kraus, 2006). Na prvním místě v hodnotovém systému jsou hodnoty, které jsou dotyčným pokládány za významné, tj. subjektivně vyhodnoceny jako potřebné. Pod vlivem moderní společnosti a přemíry informací a názorů se může cit pro hodnoty a tradice postupně vytrácet. (Prokešová, 2003, s. 69) Žebříček hodnot si člověk vytváří sám, je však do jisté míry ovlivňován systémem hodnot, které uznává společnost a ostatní lidé. Hodnotová orientace se stává následkem výchovně-vzdělávacího působení rodiny a dalších společenských institucí (srov. Dobrovolná, Duplinský, 1981). Hodnotová orientace člověka se projevuje v jeho přesvědčeních a postojích, jenž zastává. Z hlediska výchovy pokládáme hodnotovou orientaci za výsledek socializace (nevzniká náhle), přičemž je zapotřebí brát na vědomí některé vlastnosti osobnosti člověka (např. temperament a charakter). Vlastnosti mají kladný nebo záporný účinek na internalizaci společenských norem a hodnot, popřípadě přetvoření v individuální hodnotové zaměření jedince.

3.2 POSTOJ JAKO POJEM – VYMEZENÍ

Postoj je definován jako „přetrvávající dosažené dispozice k určitému hodnocení a z toho vyplývající specifický způsob chování v různých situacích, resp. ve vztahu k nějakým objektům.“ (Vágnerová ,2004, s. 291) Člověk postojem vyjadřuje vztah k určité oblasti reality ve světě a jiným subjektům, které vnímá a hodnotí. (Srov. Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 210)

Postoje jsou výsledkem hodnocení, které se odehrává utvářením a formováním psychické, kognitivní, emotivní a konativní složky. Následně jsou z těchto mínění, vytvářeny přesvědčení. Podle Vágnerové postoje slouží ke snadnějšímu zaměření, pochopení světa a uspořádání prožívaného světa do přehledné struktury (srov. Vágnerová, 2004, s. 291). Postoj můžeme dle Nakonečného definovat komplexně, jako to, co je *žádoucí*. Definici postoje zdokonalil

D. Katz a E. Stotland (in: S. Koch, 1959) „Postoj může být definován jako tendence nebo predispozice individua k oceňování určitého objektu nebo symbolu tohoto objektu určitým způsobem. Oceňování spočívá v připisování vlastností, které mohou být umístěny v kontinuu *žádoucí* – *nežádoucí* nebo *dobry* – *špatný*“. (Nakonečný, 1999, s. 132)

3.2.1 SLOŽKY POSTOJŮ

Podle Vágnerové (2004) je postoj utvořen ze třech základních složek:

- 1) **Kognitivní složka** – představuje souhrn informací a z nich vyplývající názor na konkrétní situaci či předmět, ke kterému jedinec zaujímá nějaký postoj
- 2) **Citová složka** – zahrnuje emocionální posuzování a prožívání toho, co konkrétní podnět vzbuzuje. Tyto podněty mohou být příjemné případně nepříjemné. Podle toho rozlišujeme pozitivní či negativní postoje. Rozdílná je i intenzita emoci a prožitku.
- 3) **Konativní složka** – představuje vnější postoje a tendence reagování na konkrétní situace určitým způsobem. Chování člověka je ovlivněno kognitivní i emocionální složkou postoje.

(Vágnerová, 2004, s. 292)

Jednotlivé složky postojů jsou ve vzájemných vztazích. Člověk má tendenci dosáhnout konzistence a souladu mezi jednotlivými složkami. Jestliže by vznikl rozpor mezi kognitivní a emoční složkou, tak poté většina lidí jedná podle složky citové, která ve stanovenou chvíli převažuje.

3.2.2 FUNKCE POSTOJŮ

- a) **Sociální orientace** – umožňuje lehčí orientaci v získaných informacích a přidělení konkrétního významu. To nám umožní jednodušší hodnocení situací, kde je potřeba odlišovat žádoucí a nežádoucí chování a postoje.
- b) **Jistota v řešení problémů** – z postojů vyplývají základní modely chování, které člověk považuje za příhodné vzhledem ke společnosti nebo sociální skupině, ke které osoba přísluší. Toto chování a postoj je sociální skupinou akceptován.
- c) **Regulace chování** – vycházející z hodnot a norem dané společnosti
- d) **Vliv na lidské jednání** – postoje podněcují lidské jednání a vzorce chování
- e) **Ochranná funkce** – slouží jako obrana před nepříjemnými pocity a nejistotou

(Vágnerová, 2004, s. 292)

Dle Nakonečného mají postoje pro člověka jasný individuální význam. Nejsou to epifenomény, ale zkušeností organizované vztahy k hodnotám. (Nakonečný, 1999, 137)

3.2.3 UTVÁŘENÍ POSTOJŮ

Člověk si formuje postoj sociálním učením a přejímáním od druhých lidí. Tento děj probíhá prostřednictvím napodobování nebo identifikací. Lidé jednoduše přebírají postoje, které se častěji objevují v prostředí, se kterým se identifikují a náleží k němu. (Srov. Vágnerová, 2004) Lidé mají odjakživa nezbytnost sounáležitosti se skupinou, do které přísluší, ať je to rodina nebo vrstevnická skupina. Postoje se vztahují k hodnotám a normám, které dotyčná skupina vyznává. *Ukazatelem* postoje je souvislost s vnitřními hodnotami (srov. Nakonečný, 1999). Mohou se vytvořit i na základě vlastní zkušenosti. Pozitivní nebo negativní emoce, které zážitek provázely posilují postoj jedince. Emoční prožitek je silnějším prostředkem k tomu, aby vznikl a zachoval se daný postoj než racionální hodnocení (srov. Vágnerová, 2004) Jak jsme i nastínili při jednání rozhoduje emoční složka postoje před kognitivní složkou. Další významnou determinantou, která ovlivňuje rozvoj postojů jsou potřeby člověka, jak uvedla Vágnerová (2004) Hodnoty souvisejí s tím, co je pro daného člověka morálně a sociálně žádoucí, tedy do značné míry ovlivňující naše postoje. (Srov. Hayesová, 1998)

Na formování postojů se podílejí složky kognitivní, emotivní a konativní. Je-li postoj následně dlouhodobě utvářen, potvrzován a jedincem zafixován, stává se z něj přesvědčení. Postoje mají rovněž vliv na to, jak dobře si některé věci pamatujeme. Lépe si člověk pamatuje věci, které odpovídají danému postoji (srov. Nakonečný, 1999). Dle Nakonečného

(1999), existují tzv. postoje *centrální*, které vyjadřují vztahy k významným objektům, kterým přiřazujeme subjektivní význam (k rodině, zaměstnání, k sexu, zábavě, k druhým lidem, vedení domácnosti). Ve srovnání tomu se staví „periferní“ postoje, které se týkají méně významných objektů a postojů (např. vztah k zahraniční politice nebo k situaci týkající se volby prezidenta v USA). (s. 137)

3.3 HODNOTY A NÁBOŽENSTVÍ

Mezi náboženstvím a hodnotami se vyskytuje silný vztah, který jsme již trochu nastínili v úvodní kapitole o hodnotách a postojích. Náboženství je jejich zdrojem i jejich zprostředkovatelem. Hodnoty jsou v náboženství důležitým ukazatelem a součástí pro hodnocení toho, co je správné a co není. S hodnotami se vztahuje mnoho dalších aspektů náboženství a spirituality (např. hledání smyslu života, transcendentno apod.). V každé zemi nalezneme nějaké náboženství či společnost, které je výrazně propojeno s hodnotovým systémem dané země. V naší zemi je tímto náboženstvím jednoznačně křesťanství. To v naší zemi dlouhodobě působilo a působí na vytváření hodnotového systému a ovlivňuje to i ty, kteří se k tomuto náboženství explicitně nehlásí. (Srov. Vávra, 2010) Křesťanskými hodnotami

je prochnuta celá naše kultura, přestože bychom si to neuvědomovali. Luckman a Berger (1999) popsali náboženství jako významnou veličinu k formování společenských hodnot. K hodnotám a náboženství se vztahují ještě další aspekty jako je spiritualita, hledání smyslu života, setkání s transcendentnem apod.

3.3.1 HODNOTY V KATOLICKÉ SPOLEČNOSTI

Křesťanské hodnoty chápeme jako součást mravní výbavy člověka. Katolická víra se zařazuje k nejrozšířenějším a nejpočetnějším světovým náboženstvím po celém světě. Za pramen křesťanských hodnot se pokládá Desatero a Kázání na hoře (srov. Benedikt, 2007). Není naším záměrem analyzovat jednotlivé body Desatera či celé Ježíšovo Kázání na hoře, chceme pouze poukázat na hodnoty, které jsou v tomto náboženství hluboce zakořeněny. V katolické církvi je zdůrazňována hodnota mezilidských vztahů, charakteristická je láska, pomoc bližnímu a uznání důstojnosti každé lidské osoby jakožto Božího dítěte. Většinu hodnot a morálních zásad, jak jsou známy a užívány v katolických kruzích, byly přejaty majoritní společností.

Velkou a hlavní hodnotu v katolickém vnímání stále zastává rodina, která je založena na manželském vztahu (Papežská rada pro rodinu, 2001). Mezi manžely je vzájemná rovnocennost na základě komplementarity mezi mužem a ženou a vytváří tak manželskou jednotu. Manželský vztah má v katolickém prostředí vysokou hodnotu. (Srov. Opatrný, 1997)

Přepokládá se vzájemná věrnost a sebeodevzdání se druhému člověku a nerozlučitelnost svazku. (Nešporová, 2010) Křesťanská rodina je prolutá nezištnou obětavostí, láskou a vzájemnou péčí o všechny členy, jak ty mladší, tak ty starší. Jan Pavel II. hovoří o tzv. rodinném humanismu (1996, s. 13)

Rovněž zmiňuje, že výchova dětí v rodinách by měla vést k hodnotám jako jsou: mírnost, stálost, dobrotivost, služba, nezištnost, obětavost a sebezápor. Neopomíjet by se neměli též hodnoty mravní. (Jan Pavel II. 1996, s. 43) Křesťanské hodnoty jsou v dnešní společnosti formovány a ovlivňovány dvěma hlavními vlivy, církevními hodnotami a hodnotami, postoji společnosti (srov. Nešporová, 2010). Výše nastíněné hodnoty a postoje, představují hodnoty, které zastává a ke kterým učí církev po staletí.

3.4 DUCHOVNÍ A MORÁLNÍ HODNOTY

Specifickou skupinou hodnot, které se věnujeme ve výzkumu jsou duchovní a morální hodnoty. Do těchto hodnot bychom mohli zařadit pojmy jako je poctivost, úcta, spravedlnost, čestnost nebo věrnost. Tyto pojmy jsou blízce spojeny s morálkou. Horneyová (1965, s. 170, in Cakirpaloglu, 2009, s. 128) zmíněné hodnoty zařazuje do skupiny spolu s morálními normami a ideály. Morální hodnoty jsou podle Lukice (1974) to, co přímo vyjadřuje podstatu lidského bytí a vytváří ideály lidstva (s. 369-371, in Cakirpaloglu, 2009, s. 90). Mravní hodnoty jsou dle P. Cakirpaloga „vytoužené, uvědomělé tendence konstituující bio-psycho-socio-duchovní podstatu lidského bytí (2009, s. 322).

Totožně jako se vyvíjí lidský organismus, tak se mění pohled člověka na svět a zároveň s ním i morální postoj a jeho hodnoty. Morální vývoj zkoumala řada psychologů, nejznámější a nejvýznamnější koncepce je od švýcarského psychologa Jeana Piageta. Jeho koncepci následně studoval a rozvinul **Lawrence Kohlberg**. Rozvíjení morálky je důležité již od samotného dětství, proto bychom zde uvedli nástin jednotlivých teorií.

Dnes známější teorii morálního vývoje vypracoval **L. Kohlberg**. Navázal na Piagetovu koncepci, kterou rozšířil. *Prekonvenční úroveň* se vyznačuje tím, že je dítě citlivější na to, co je dobré a co zlé. Důležité je to, jestli po činu následuje trest nebo odměna.

Výrazně je zde vidět vliv autority. V prvním stádiu je dítě orientováno na poslušnost a trest. V druhém stádiu dítě považuje za správné jednání takové, které vede k uspokojení jeho potřeb. (Kohlberg, 1977, s. 54) *Konvenční úroveň* v sobě zahrnuje chování dítěte, jaké se od něj očekává. Třetí stádium se vyznačuje tím, že se dítě chová jako hodný chlapec či dívka. Ve čtvrtém stádiu se jedinec orientuje na to, co je pevně stanoveno a to, co má dodržovat. (Kohlberg, 1977, s. 55) *Postkonvenční úroveň* podle Kohlberga dosáhne pouze ojedinělá skupina lidí. Stádium se vyznačuje orientací na morální a etické zásady. Jednat podle těchto zásad považuje člověk za důležitější než poslouchat autority. V pátém stupni člověk posuzuje lidské chování z pohledu lidských práv, je si vědom proměnlivosti hodnot a názorů. Šestý stupeň morálního vývoje se vyznačuje orientací jedince na univerzální etické principy. Správné jednání a jeho rozhodnutí člověka se řídí na základě svých etických zásad. Jedinec se řídí principy spravedlnosti, vzájemnosti, rovnosti a respektu ke každému člověku. (Kohlberg, 1977, s. 55)

Autoři jako Tichá (2010) a Vacek (2010) se věnují mravní výchově u dětí. Jak jsme již výše nastínili, tak je vývoj v této oblasti důležitý. Tito autoři též uvádějí, že mravní a hodnotová výchova byla pronikavě ovlivněna komunistickou ideologií. V dnešní době se setkáváme s jinými překážkami ve výchově k hodnotám. Tím se stává konzumní styl života, boření tradičních hodnot jako rodina či manželství nebo i přílišná liberální výchova u dětí. (Kučerová, 2005, s. 2) Kučerová ve své knize označuje dnešní společnost jako postmorální. Další negativní jevy uvádí Vacek (2010), mezi kterými se objevuje absence morálních vzorů ve společnosti, egoismus nebo korupce (s. 64).

4 RELIGIOZITA VE MĚSTĚ A NA VESNICI V PERSPEKTIVĚ HODNOT A POSTOJŮ

4.1 CÍL VÝZKUMU A FORMULACE VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Záměrem výzkumu bylo zmapovat situaci v oblasti religiozity a hodnotové perspektivy lidí žijících ve městě nebo na vesnici. Reflektovat současný pohled věřících lidí na hodnoty. Rozpoznat, zdali se vyskytuje případná diference mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo na vesnici. Kladli jsme si hlavní výzkumnou otázku: *Existuje odlišnost mezi religiozitou a hodnotovou orientací lidí žijících na vesnici nebo ve městě?*

4.1.1 STANOVENÍ HYPOTÉZ

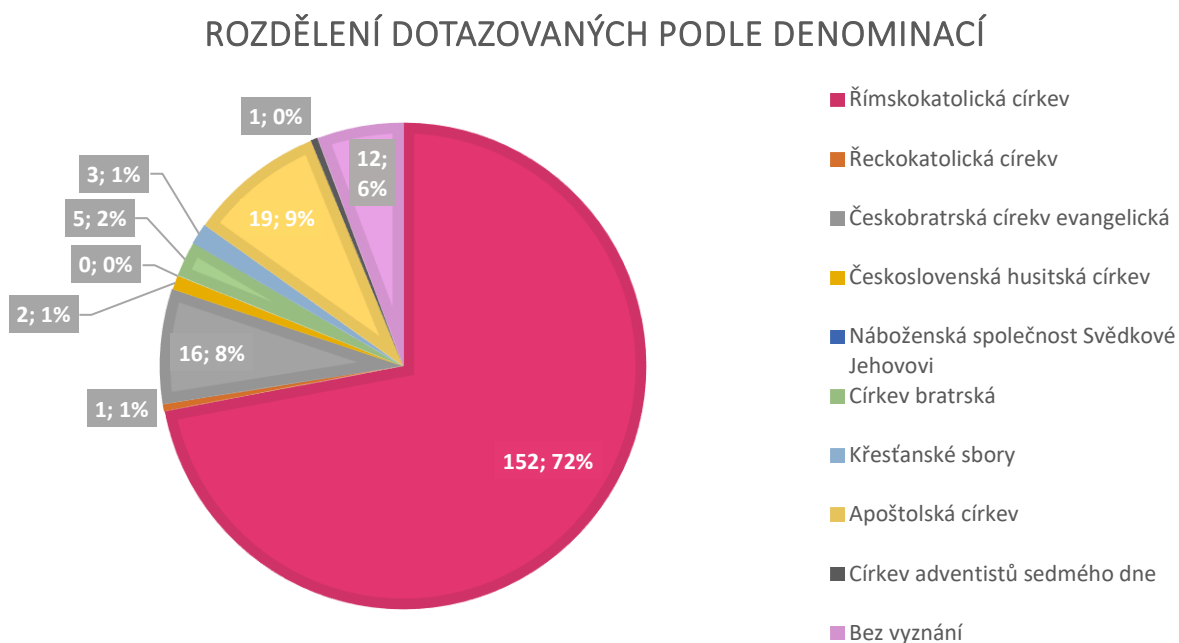
Na základě vymezení výzkumných cílů a otázek, které nás zajímají, jsme pro výzkumné zkoumání zvolili několik hypotéz. Hypotézy tvoří jádro kvantitativně orientovaných výzkumů. (Chráska, 2016, s. 14) Správně formulovaná hypotéza musí být schopná empirického ověření tzn. musí být falzifikovatelná (srov. Chráska, 2016).

- Mezi lidmi, kteří žijí na vesnici nebo ve městě a účasti bohoslužeb není statisticky významný rozdíl.
- Mezi lidmi, kteří žijí na vesnici nebo ve městě a vnímání důležitosti provádění církevních obřadů není statisticky významný rozdíl.
- Mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo na vesnici a důvěrou v organizace není statisticky významný vztah.
- Mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo na vesnici a souhlasem s tím, co učí církev není statisticky významný vztah.
- Mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo na vesnici a vírou v konkrétní věci není statisticky významný vztah.
- Mezi lidmi, kteří nechávají pro vstupovat svou víru do osobního nebo profesního života a lidmi, kteří se pokládají za věřící není statisticky významný vztah.
- Mezi lidmi, kteří vnímají, že je jejich víra ovlivňuje v jejich osobním nebo profesním životě a lidmi, kteří se pokládají za věřícího člověka není statisticky významný vztah.

4.2 METODOLOGICKÁ ČÁST VÝZKUMU

4.2.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU

Základním souborem pro výzkumné zkoumání byli lidé, kteří jsou věřící a žijí ve městě nebo na vesnici. Do výzkumného šetření se zapojilo v rámci České republiky 211 respondentů. Z toho 147 představují respondenti, kteří žijí ve městě a 64, kteří žijí na vesnici. Dotazovaní byli ve věku od 18–60 let a víc.

Graf 1: Rozdělení dotazovaných podle denominací.

4.2.2 METODA ZÍSKÁVÁNÍ DAT – POUŽITÉ METODY

K získání potřebných dat pro výzkum, jsme použili kvantitativní výzkumnou metodu dotazníku. Chráska (2016) definuje dotazníkovou metodu jako soustavu předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba písemně odpovídá. K vytvoření dotazníku jsme použili webový portál survio.cz. Tento dotazník byl k dispozici dotazovaným v internetové podobě. Distribuce probíhala prostřednictvím sociálních sítí, rozesláním internetového odkazu na dotazník s průvodním dopisem do farností a církví v České republice. Elektronická podoba dotazníku byla zvolena kvůli poměrně rychlé návratnosti, taktéž i vzhledem k pandemické situaci.

Dotazník zahrnoval uzavřené, polouzavřené i otevřené otázky (srov. Gavora, 2000, s. 102–104). Navazující část dotazníku obsahoval vyčet hodnot (EVS-mezinárodní výzkum European Value Study). Zde jsme použili škálové položky. Respondenti vybírali míru souhlasu s tvrzením/hodnou na škále od 1 do 5.

Validitu a reliabilitu dotazníku jsme dosáhli především anonymitou dotazovaných a také našim předpokladem, že respondenti odpovídali upřímně a pravdivě na otázky. Předvýzkum jsme uskutečnili na zkoumaném vzorku mezi 15 dotazovanými v listopadu 2020. Hlavní výzkumné šetření probíhalo od prosince 2020 do poloviny března 2021.

4.2.3 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT Z VÝZKUMU

Data z dotazníkového šetření, které jsme získali na základě empirických metod, jsme zpracovali prostřednictvím popisné statistiky. Přípravené data následně prezentujeme graficky pomocí výsečového nebo sloupcového grafu. Hypotézy, které jsme si stanovili na začátku výzkumu, jsme za pomoci statistických metod analyzovali v programu SPSS. Podle výsledků se nám daný jev nebo vztah potvrdil nebo vyvrátil.

K testování hypotéz jsme použili Pearsonův koeficient korelace. Pomocí tohoto testu zjistíme nejen jestli jev existuje, ale i jak silný je vztah mezi jednotlivými jevy. Pearsonův koeficient korelace je koeficientem symetrickým, nabývá hodnot v intervalu od -1 do +1. Přičemž hodnota 0 vypovídá o statistické nezávislosti obou proměnných a hodnota +1 (-1) vypovídá o závislosti proměnných. (Mareš a Rabušič, 2015) Čím více se vypočítaná hodnota koeficientu korelace blíží hodnotě +1 nebo -1, tím těsnější signifikantní je vztah mezi proměnnými, které zkoumáme. (Srov. Chráska, 2012, s. 115)

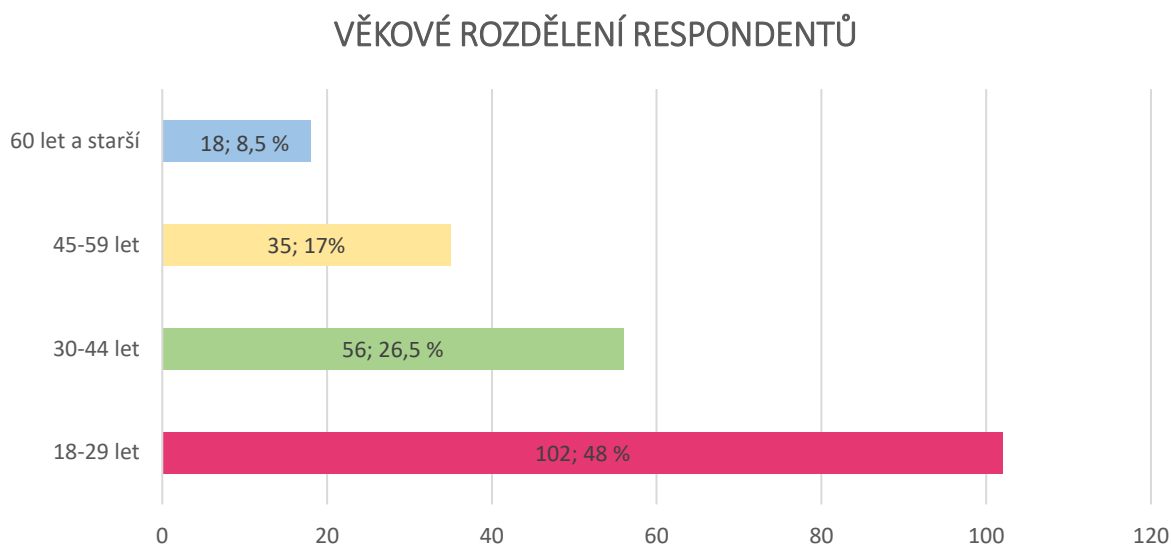

4.3 POPISNÁ ANALÝZA ZÝSKANÝCH DAT

V této části bychom se zaměřili na posouzení dílčích informací, které jsme získali prostřednictvím dotazníkového šetření. Jednotlivé výsledky s deskripcí uvádíme pomocí grafů. Cílem je zpřehlednit a sumarizovat získaná data.

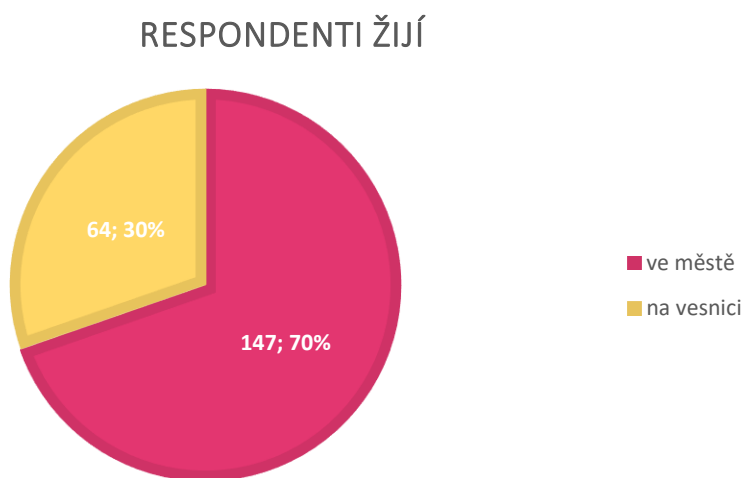
4.3.1 POPIS RESPONDENTŮ

Nejpočetnější věkové zastoupení dotazovaných v provedeném výzkumu měli osoby ve věku od 18-29 let 48 % (102). Dále osoby v rozmezí od 30-40 let 27 % (56), 45-59 let 17 % (35) a lidé od 60 let a starší 9 % (19).

Graf 2: Věkové rozdělení respondentů.

Lidé, kteří jsou zahrnuti ve výzkumu žijí v 70 % (147) ve městě a v 30 % (64) na vesnici. V dětství dotazovaní vyrůstali v 57 % (121) ve městě a v 43 % (90) na vesnici.

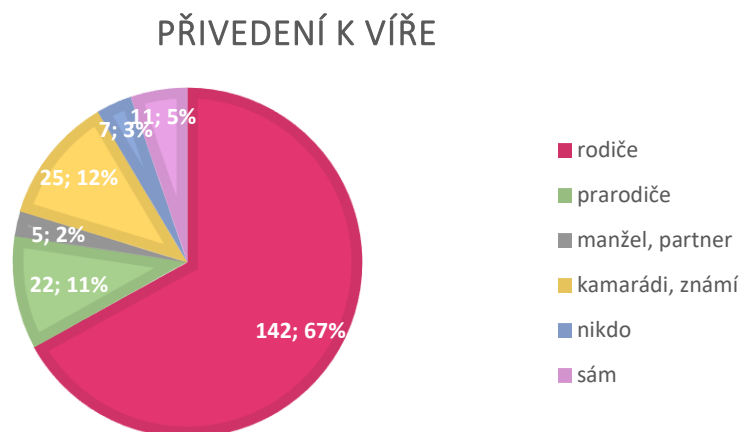
Graf 3: Kde respondenti žijí.

Ve výzkumném vzorku jsou zastoupeni respondenti ze všech krajů české republiky až na liberecký kraj. V grafu 1 je zachyceno rozdělení respondentů dle jejich víry, ke které se hlásí. Značně patrné je, že nejpočetněji zastoupení v našem výzkumném vzorku má Římskokatolická církev 72 % (152). Tento jev nás mezi dotazovanými ani v rámci společnosti nijak nepřekvapil. Následující církví, která je zde čteně zastoupená je Apoštolská církev 9 % (19) a Českobratrská církev Evangelická 8 % (16). Další církve jsou ve výzkumném vzorku v nižším zastoupení.

4.3.2 PROJEVY RELIGIOZITY

V oblasti víry a religiozity nás zajímalo, jestli a jak často lidé navštěvují bohoslužby, duchovní obnovy či přednášky. Ptali jsem též po důvodu, proč tyto místa vyhledávají a navštěvují, ale i po tom, kdo jim pomáhal objevovat víru.

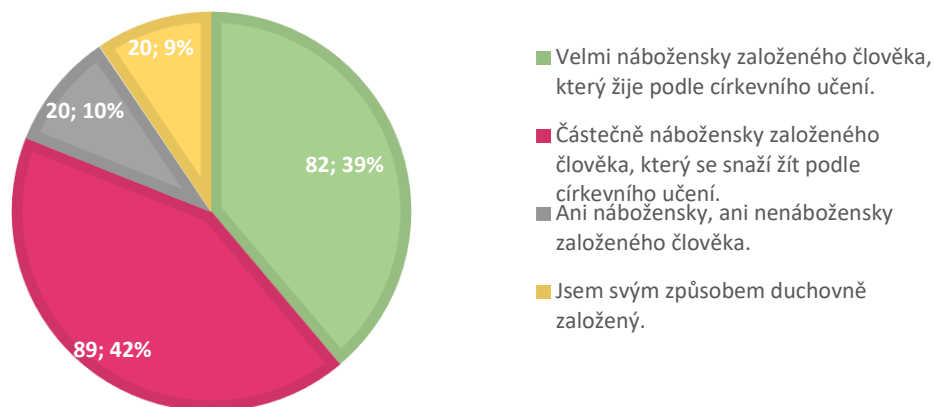
Na cestu k Bohu, jak je patrné z grafu 4 značnou část respondentů přivedli rodiče, a to v 67 % (142). Dalším významným faktorem v předávání víry jsou kamarádi, známí 12 % (25) a prarodiče 11 % (22), jak uvedli dotazovaní. Pak je tady zastoupení respondentů, kteří uvedli, že si k víře našli cestu sami v průběhu svého života 5 % (11). Mezi tázanými jsou i takoví, kteří se nehlásí k žádné víře „ateisté“ 3 % (7).

Graf 4: Kdo přivedl dotazované k víře?

Dále jsme dotazovaným položili otázku, za jak moc hluboce věřícího člověka se vnímají. Za *částečně nábožensky založeného člověka, který se snaží žít podle církevního učení* se pokládá 42 % (89) dotazovaných. Dalších 39 % (82) se pokládá za *velmi nábožensky založeného člověka, který žije podle církevního učení*. Zbýlých 19 % (40) se řadí mezi *svým způsobem duchovně založené, nebo ani nenábožensky nebo nábožensky založené*.

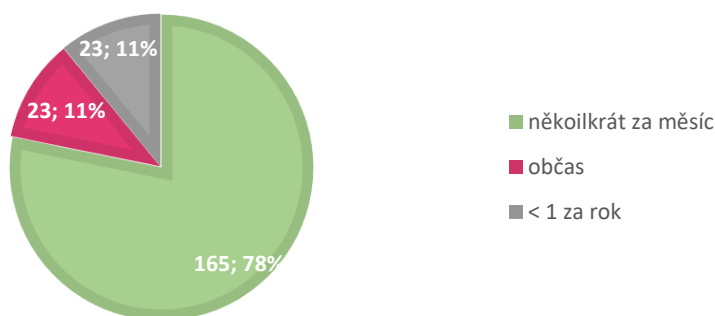
DOTAZOVANÍ SE POKLÁDAJÍ ZA

Graf 5: Dotazovaní se pokládají za.

Podle odpovědí dotazovaných můžeme vyvozovat, že tato část tázaných 78 % (165) navštěvují bohoslužby několikrát za měsíc. Tudíž jde zřejmě o věřící lidi, kteří svou víru praktikují aktivním způsobem. 11 % (23) sdělilo, že bohoslužby navštěvují občas. Alespoň jednou za rok navštíví 11 % (23) respondentů. Do této skupiny jsou umístěni i ti, kteří uvedli, že se nehlásí do žádné církve. Dotazovaní se bohoslužeb nejčastěji účastní kvůli setkání s Kristem v eucharistii, spojení s Bohem a s ostatními ve společenství 40 % (85). Dalším důvodem, který udávali bylo to, že to je součást jejich víry (33 %, 70), ale i to, že bohoslužby navštěvují z tradice 19 % (39).

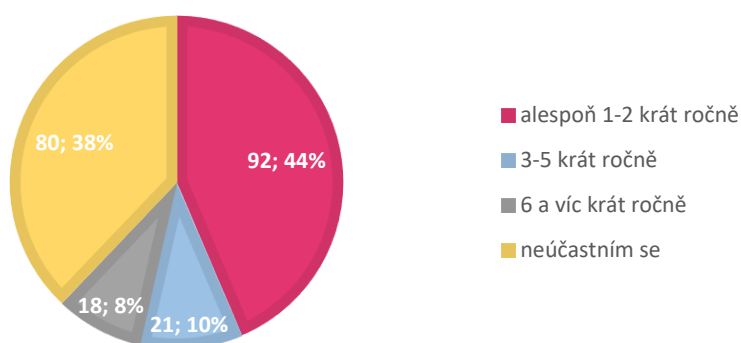
JAK ČASTO SE ÚČASTNÍ BOHOSLUŽEB

Graf 6: Účast dotazovaných na bohoslužbě.

Duchovních přednášek či duchovních obnov se účastní 131 (62 %) respondentů. 38 % (80) z dotazovaných sdělilo, že se přednášek ani duchovních obnov neúčastní. Následně jsme se dotazovali na to, jak často se účastní duchovních přednášek a obnov. Z grafu 7 můžeme vidět, že lidé se ve 44 % (92) účastní duchovních přednášek a obnov. Důvodem návštěvy duchovních přednášek a obnov je u 47 % (65) dotazovaných potřeba růstu ve víře. Dále uváděli ve 24 % (33) potřebu načerpání sil a povzbuzení po duchovní stránce. Nechybělo rovněž rozšíření a získání informací, které se týkají víry. Tuto skutečnost uvedlo 16 % (22) respondentů.

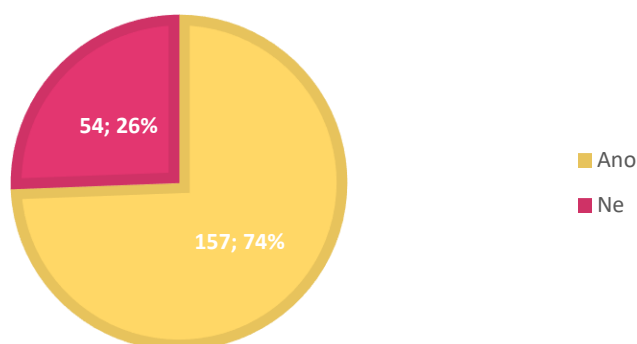
JAK ČASTO SE ÚČASTNÍ DUCHOVNÍCH PŘEDNÁŠEK A OBNOV?

Graf 7: Četnost účasti dotazovaných na duchovních přednáškách a obnovách.

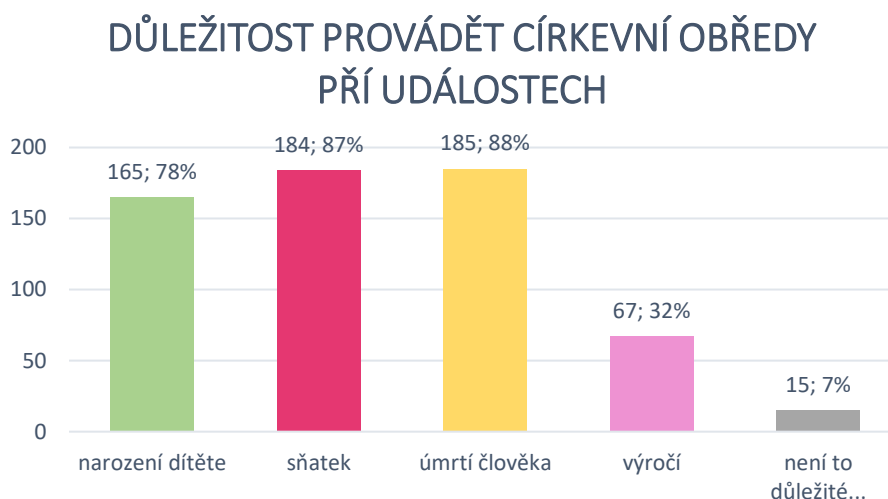
Z grafu 8 je zřejmé, že denní/pravidelná modlitba je přirozeností pro 74 % (157) dotazovaných. Třetina z dotazovaných 26 % (54) uvedla, že pravidelná modlitba pro ně není samozřejmostí. Ovšem z dalších otázek, které se vztahovali k modlitbě následně vyplynulo, že i u těchto lidí má modlitba v životě nějaké místo. Pokud se nejedná o lidi, kteří jsou bez vyznání.

JE PRO DOTAZOVANÉ DENNÍ MODLITBA SAMOZŘEJMOST?

Graf 8: Důležitost každodenní modlitby pro dotazované.

Dotazovaných jsme se ptali, jestli si myslí, že je důležité absolvovat církevní obřady při událostech jako je narození dítěte, uzavření manželství, úmrtí člověka, výročí. Podle zjištěných informací a z grafu 9 je očividné, že provádět církevní obřad při vstupu do manželství vnímá 87 % (184) a při úmrtí člověka 88 % (185) dotazovaných. Důležitý je pro respondenty též církevní obřad křtu malého dítěte 78 % (165). U různých výročí je toto vnímání značně nižší, a to jen 32 % (67). Jsou zde dotazovaní, kteří si myslí, že provádět církevní obřady při těchto událostech není důležité. Tito lidé jsou zde zastoupení v 7 % (15).

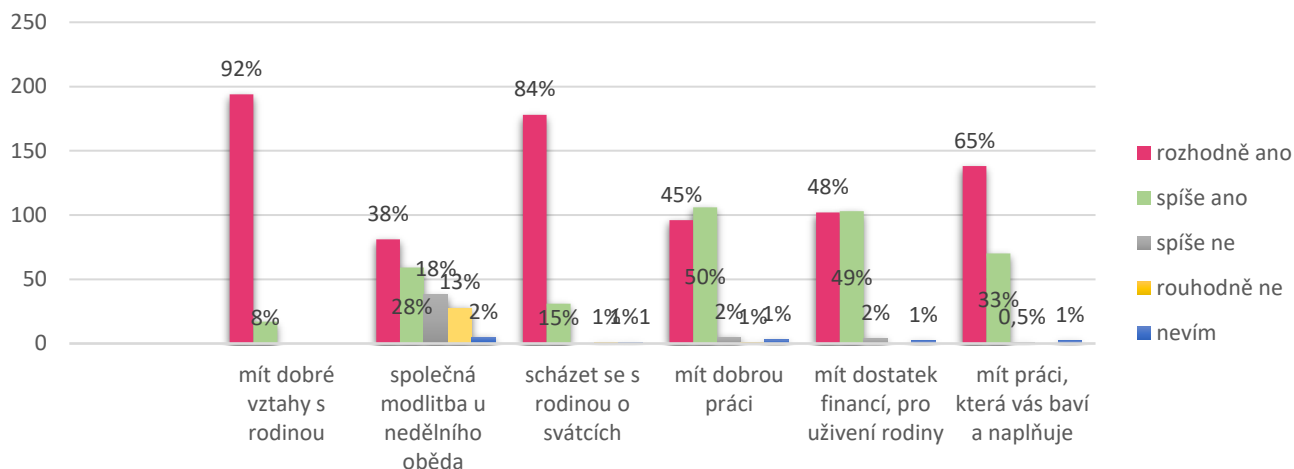
Graf 9: Důležitost provádět církevní obřady při těchto událostech.

4.3.3 HODNOTY A POSTOJE

V této oblasti jsme se zaměřili na hodnoty, které se vztahují k rodině, k práci a k financím. Na postoje k vybraným hodnotám a situacím, které nejsou u některých skupin lidí vnímány za důležité. Zajímalo nás rovněž to, jestli lidé nechávají svou víru prostupovat do svého profesního života. Jestli se s kolegy v práci a s přáteli baví o víře. Ptali jsme se i na to, zdali si uvědomují, že by byli v rámci své profese nuceni k nějakému rozhodnutí, které by bylo v rozporu s jejich náboženským vyznáním.

Zvolili jsme několik výroků, které v sobě zahrnují hodnoty jako jsou rodina, práce a finance. Z grafu 10 je evidentní, co je pro dotazované nejdůležitější a čemu přisuzují větší váhu. Na první pohled to je rodina a dobré vztahy s rodinou 92 % (194), setkávání se s rodinou o svátcích 84 % (178). Pro dotazované je důležité mít dobrou práci 50 % (106) ale za významnější pokládají mít práci, která je baví a naplňuje 65 % (138). Skoro polovina dotazovaných přisuzuje financím významnou hodnotu 48 % (102). Pro 49 % (103) jsou finance důležité.

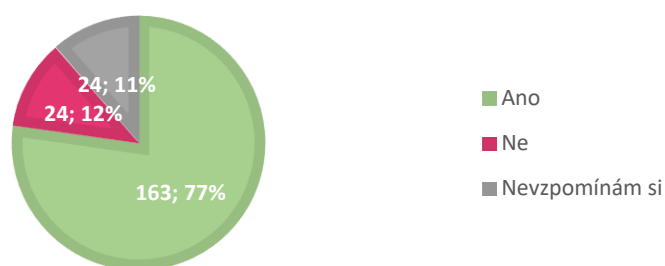
DŮLEŽITOST TĚCHTO TVRZENÍ

Graf 10: Důležitost těchto tvrzení/hodnot pro dotazované.

Svou víru nechává prostupovat do osobního nebo profesního života 77 % (163) respondentů. 14 % (29) dotazovaných si není toto faktu vědomo a dalších 9 % (19) nenechává svou víru prostupovat dál do svého života. Zjistili jsme, že náboženské přesvědčení dotazované ovlivňuje v rámci rozhodování v jejich profesním nebo osobním životě. Tuto skutečnost uvedlo 77 % (163) dotazovaných.

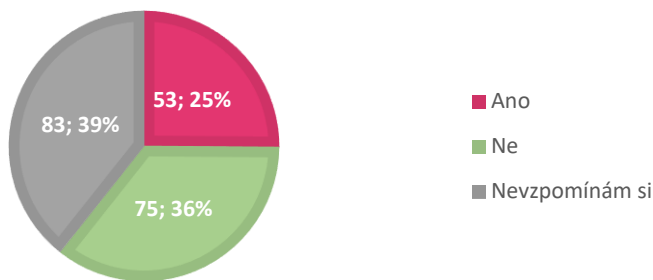
OVlivňOVÁNÍ VÍRY NEBO NÁBOŽENSKÉHO PŘESVĚDČENÍ V PROFESNÍM ČI OSOBNÍM ROZHODNUTÍ/ROZHODOVÁNÍ

Graf 11: Ovlivňování víry nebo náboženského přesvědčení v profesním či osobním rozhodnutí/rozhodování.

Také jsme zjišťovali, jestli dotazovaní udělali v práci rozhodnutí, které by bylo proti jejich náboženskému přesvědčení. Z odpovědí respondentů jsme zjistili, že v 83 % (175) takové rozhodnutí udělat nemuseli. Jen 17 % (36) odpovědělo kladně na tuto otázku. Na grafu 12 můžeme vidět, že 25 % (53) dotazovaných bylo nuceno někdy ve své profesi udělat něco, co bylo v rozporu s jejich náboženskému přesvědčení. Rovněž jsme zjistili, že s přáteli a kolegy se o víře baví 87 % (183) dotazovaných, jak uvedli v našem dotazníku. Jen 13 % (28) se nebaví o víře s kolegy a přáteli.

BYLI DOTAZOVANÍ NUCENI UDĚLAT NĚCO, CO BY BYLO PROTI JEJICH NÁBOŽENSKÉMU PŘESVĚDČENÍ?

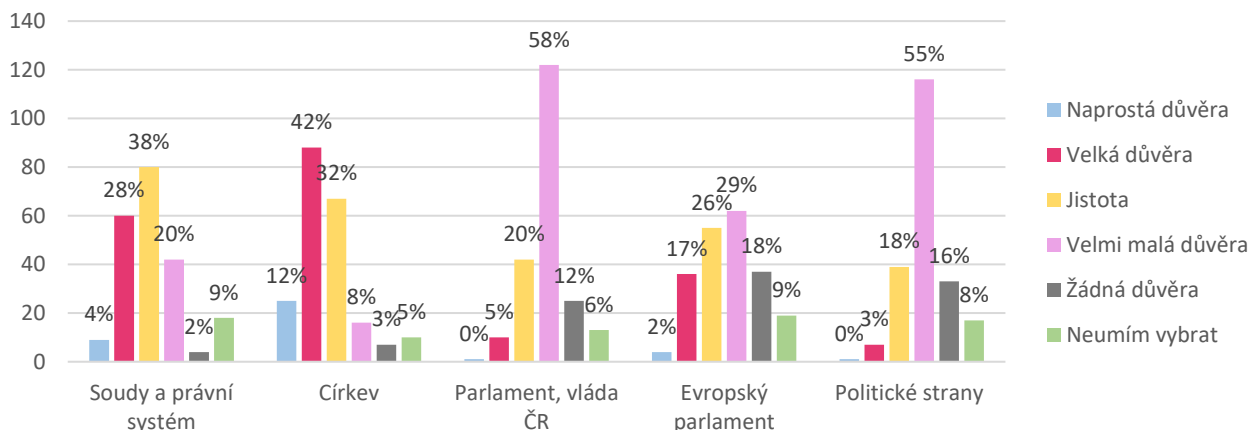
Graf 12: Nucení udělat něco, co by bylo proti náboženskému přesvědčení dotazovaných.

Z grafu 13 vyplývá, že dotazovaní mají velmi malou důvěru k politickým stranám 55 % (116) a vládě ČR, parlamentu 58 % (122). Naopak jako jistotu vnímají respondenti u soudů a správních systémů 38 % (80) a u církve 32 % (67). Další část z dotazovaných 42 % (88) označili, že mají k církvím velkou důvěru.

Graf 13: Důvěra respondentů organizacím.

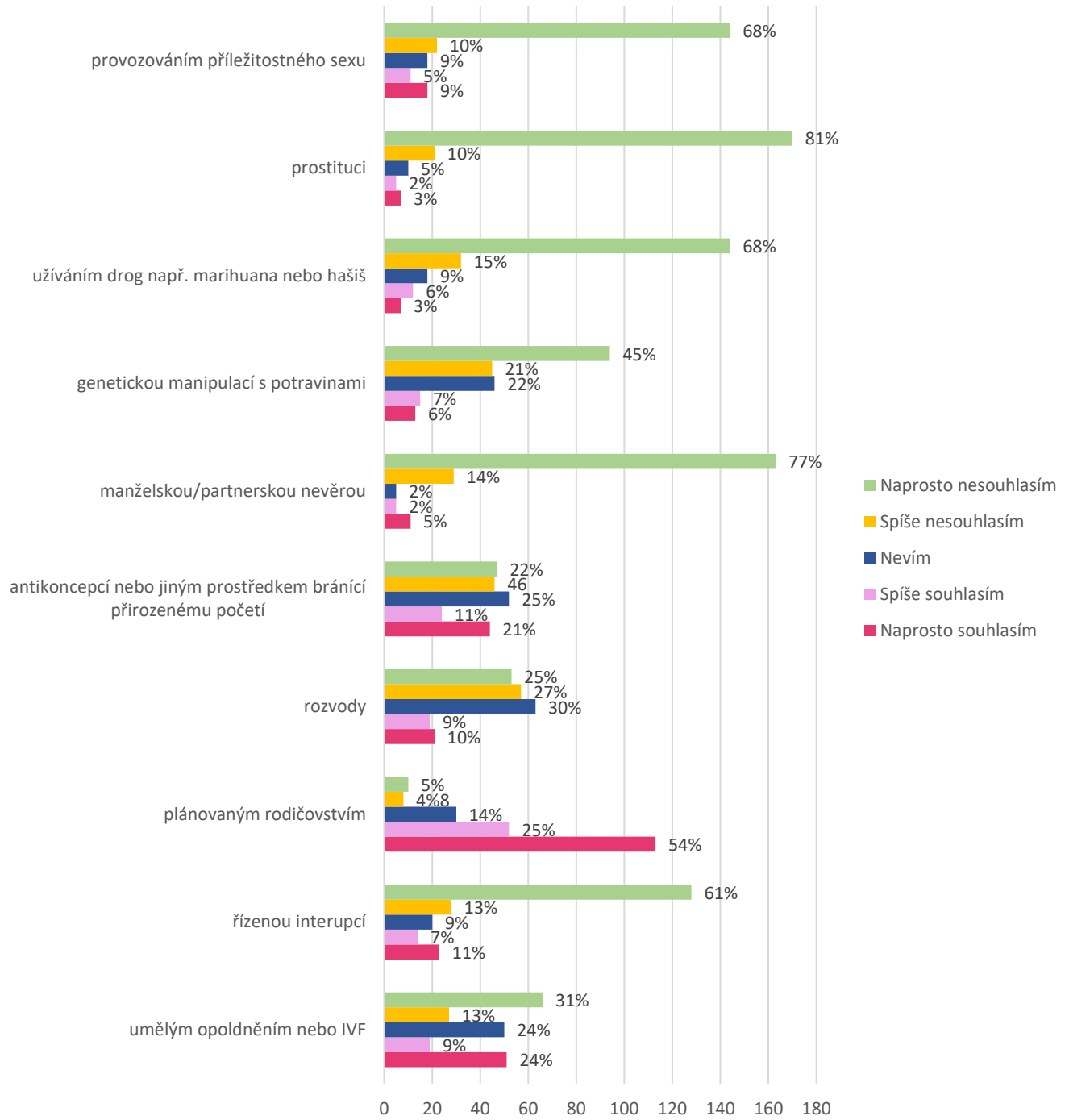
Dotazovaných jsme se ptali na jejich postoj k věcem, které se neslučují s učením církve.

DŮVĚRA TĚMTO ORGANIZACÍM

Vybrali jsme několik postojů jako např. souhlas s rozvody, řízenou interrupcí, antikoncepcí, prostitucí, užíváním drog apod. Zjistili jsme, že nejvíce dotazovaných nesouhlasí 81 % (170) s prostitucí, dále s manželskou/partnerskou nevěrou 77 % (163), provozováním příležitostného sexu 68 % (144) a užíváním drog 68 % (144). Naopak 54 % (113) z dotazovaných zcela souhlasí s antikoncepcí. Nejednoznačné postoje dotazovaných lze vidět u umělého oplodnění. Zde jsou názory nerovnoměrně rozprostřeny. Část z nich 31 % (66) naprosto nesouhlasí a 24 % (51) z dotazovaných s tímto naprosto souhlasí.

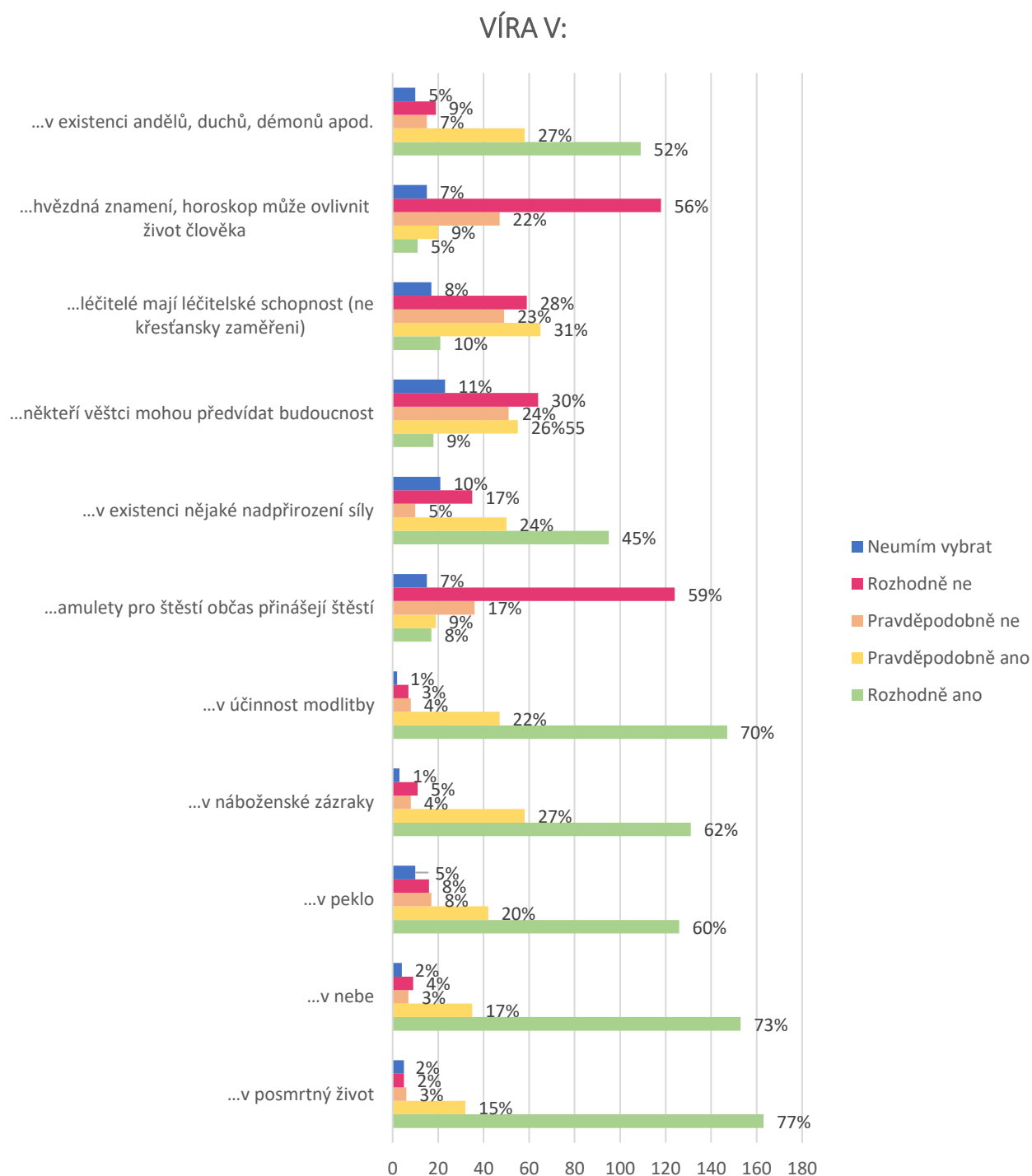
SOUHLASÍTE S:

Graf 14: Souhlas s postoji.

Z grafu 15 můžeme vyčíst čemu dotazovaní věří. Vybrali jsem několik položek, mezi kterými měli vyjádřit míru jejich souhlasu případně nesouhlasu. Největší míra souhlasu se objevila u víry v posmrtný život 77 % (163), v nebe 73 % (153), v účinnost modlitby 70 % (147), v náboženské zázraky 62 % (131) a ve víře v peklo 60 % (126). Naopak 59 % (124) dotazovaných rozhodně nevěří amuletům pro štěstí a hvězdným znamením, horoskopům 56 % (118).

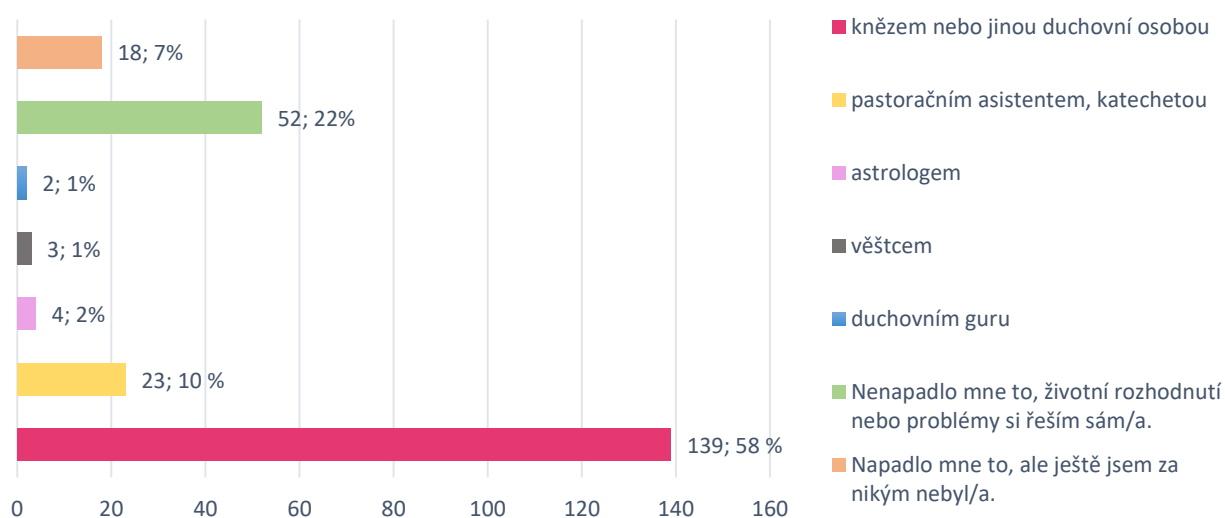

Graf 15: Dotazovaní věří v.

Ze zjištěných výsledků jsme zjistili, že dotazovaní své problémy a životní rozhodnutí nejčastěji konzultují s knězem nebo jinou duchovní osobou a to v 58 % (139). Další část dotázaných

22 % (52) prozatím nenapadlo své životní rozhodnutí a problémy konzultovat ani s jednou osobou, která by byla v seznamu možností. Vyjma kněžích a jiných duchovních osob, dotazovaní lidé vyhledávají také pastorační asistenty nebo katechetky 10 % (23), aby se s nimi poradili případně s nimi zkonzultovali jejich problém, nebo nějakou nelehkou životní situaci.

KONZULTACE ŽIVOTNÍCH ROZHODNUTÍ A PROBLÉMŮ

Graf 16: Konzultace životních rozhodnutí a problémů s jinou osobou.

4.4 OVĚŘENÍ STANOVENÝCH HYPOTÉZ

VÝZKUMNÁ OTÁZKA Č. 1

- Mezi lidmi, kteří žijí na vesnici nebo ve městě a účasti bohoslužeb není statisticky významný rozdíl.

Na základě stanoveného cíle, jsme se rozhodli porovnat účast lidí na bohoslužbách. Zajímalo nás, kdo z obyvatelů města a vesnice se více účastní bohoslužeb. Tento fakt se nám ovšem neprokázal. Lidé kteří, žijí ve městě, se neúčastní více nebo méně bohoslužeb než lidé, kteří žijí na vesnici.

Z výsledků vyplynul silný signifikantní vztah mezi účastí na bohoslužbě, u lidí, kteří vnímají důležitost/potřebu vědět něco o Bibli. O něco silnější byl ještě vztah mezi lidmi, kteří byli vychováni v náboženském duchu, a tedy mají potřebu se účastnit bohoslužeb.

		účast na bohoslužbě
byli vychováni v náboženském duchu	Pearson Correlation	,346**
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	211

Tabulka č. 1

		účast na bohoslužbě
Myslíte, si že člověk v dnešní době potřebuje vědět něco o Bibli.	Pearson Correlation	,260**
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	211

Tabulka č. 2

VÝZKUMNÁ OTÁZKA Č. 2

- Mezi lidmi, kteří žijí na vesnici nebo ve městě a vnímání důležitosti provádění církevních obřadů není statisticky významný rozdíl.

Dalším zkoumaným jevem, který nás zajímal byl, vztah mezi lidmi, kteří žijí na vesnici a ve městě a vnímání důležitosti provádění církevních obřadů. Důležitost církevních obřadů u narození dítěte, uzavření manželství a úmrtí člověka.

		křest dítěte	uzavření manželství	úmrtí člověka
bydlí ve městě nebo na vesnici	Pearson Correlation	-,049	-,037	,004
	Sig. (2-tailed)	,481	,596	,959
	N	211	211	211
pokládají se za věřícího člověka	Pearson Correlation	,499**	,480**	,383**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
	N	211	211	211
byli vychováni v náboženském duchu	Pearson Correlation	,285**	,330**	,248**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
	N	211	211	211
modlitba je pro ně samozřejmost	Pearson Correlation	,216**	,296**	,177*
	Sig. (2-tailed)	,002	,000	,010
	N	211	211	211
důvěra v církev	Pearson Correlation	,397**	,359**	,312**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
	N	211	211	211
víra v účinnost modlitby	Pearson Correlation	,316**	,414**	,414**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
	N	211	211	211

Tabulka č. 3

Korelace mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo vesnici a důležitostí provádět církevní obřady se neprokázal. Ze zjištěných dat vyvstaly signifikantní vztahy mezi důležitostí vybraných církevních obřadů a tím, zda se lidé pokládají za věřící; mezi lidmi, kteří byli vychováni v náboženském duchu; lidmi, pro které je modlitba samozřejmostí; lidmi, kteří důvěřují církvi, jako organizaci a těmi, kteří věří v účinnost modlitby. Pro lidi, kteří se pokládají za věřící je důležité provádět církevní obřady u narození dítěte, při vstupu do manželství a úmrtí

člověka. Za nejdůležitější tito lidé vnímají křest dítěte a uzavření manželství. Lidé, kteří byli vychováni v náboženském duchu vnímají za důležitější, provádět církevní obřad při uzavření manželství významněji než křest dítěte nebo pohřeb. Také pro lidi, kteří věří v účinnost modlitby je uzavření manželství a pohřeb významnější než křest, kterému také přisuzují důležitost. Uzavření manželství a křest je důležitým obřadem pro lidi, kteří důvěřují v církev.

VÝZKUMNÁ OTÁZKA Č. 3

- Mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo na vesnici a důvěrou v organizace není statisticky významný vztah.

Ze zjištěných výsledků, jsme zjistili, že mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo na vesnici a důvěrou v organizace (soudy a právní systémy, církev, parlament a vláda ČR, evropský parlament, politické strany) neexistuje žádný vztah. Kde lidé žijí, nemá vliv na to, jak věří vybraným organizacím. Negativní signifikantní vztahy vyplynuly mezi věkem dotazovaných a korelací s důvěrou církví. Lidé v nižším věku méně důvěřují církvi. Pozitivní signifikantní vztah je mezi tím, zdali se pokládají za věřící a tím, jestli byli vychováni v náboženském duchu ve vztahu s korelací s církví. Z toho vyplývá, že lidé, kteří se pokládají za věřící více důvěřují církvi než lidé, kteří byli vychováni v náboženském duchu. I když i tito lidé důvěřují církvi. Soudy a právní systémy korelují s tím jaký má věk dotazovaný, i když je tento vztah slabě signifikantní. Negativní signifikantní je korelace mezi soudy a tím, jestli byli vychováni v náboženském duchu. To znamená, že mladší lidé více důvěřují soudům a právním systémům. Naopak lidé, kteří byli vychováni v náboženském duchu věří v soudy a správní systémy méně. Mezi dalšími organizacemi se neprokázala korelace.

		žijí ve městě nebo na vesnici	věk dotazovaných	pokládají se za věřící	byli vychováni v náboženském duchu
soudy a právní systém	Pearson Correlation	,043	,154*	-,132	-,150*
	Sig. (2-tailed)	,532	,026	,056	,030
	N	211	211	211	211
církev	Pearson Correlation	-,017	-,198**	,485**	,236**
	Sig. (2-tailed)	,805	,004	,000	,001
	N	211	211	211	211

Tabulka č. 4

VÝZKUMNÁ OTÁZKA Č. 4

- Mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo na vesnici a souhlasem s tím, co učí církve není statisticky významný vztah.

Dále jsme zkoumali vztah mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo na vesnici a jejich souhlasem s tím, co učí církve. Vybrali jsme několik církevně diskutovaných témat. Podle dat, které jsme získali, se neprokázal vztah mezi tím, jestli lidé žijí ve městě nebo na vesnici.

		žijí ve městě nebo na vesnici	pokládají se za věřící	byli vychováni v náboženském duchu
umělé oplodnění (IVF)	Pearson Correlation	-,030	,334**	,270**
	Sig. (2-tailed)	,667	,000	,000
	N	211	211	211
řízená interrupce	Pearson Correlation	-,054	,433**	,201**
	Sig. (2-tailed)	,436	,000	,003
	N	211	211	211
rozvody	Pearson Correlation	-,075	,385**	,237**
	Sig. (2-tailed)	,278	,000	,001
	N	211	211	211
antikoncepcí nebo jiným prostředkem, který brání početí	Pearson Correlation	,001	,331**	,293**
	Sig. (2-tailed)	,992	,000	,000
	N	211	211	211
genetická manipulace s potravinami	Pearson Correlation	-,076	,266**	,163*
	Sig. (2-tailed)	,271	,000	,018
	N	211	211	211
užívání drog	Pearson Correlation	-,097	,184**	,080
	Sig. (2-tailed)	,161	,007	,248
	N	211	211	211
prostituce	Pearson Correlation	-,049	,242**	,119
	Sig. (2-tailed)	,476	,000	,085
	N	211	211	211
provozování příležitostného sexu	Pearson Correlation	-,107	,409**	,191**
	Sig. (2-tailed)	,122	,000	,005
	N	211	211	211

Tabulka č. 5

Další signifikantní vztahy vyplynul mezi lidmi, kteří se pokládají za věřící a těmi, kteří byli vychováni v náboženském duchu. Mezi některými vztahy jsou silnější i slabší signifikantní vztahy. Lidé, kteří se pokládají za věřící více nesouhlasí s umělým oplodněním než lidé, kteří byli vychováni v náboženském duchu. S řízenou interrupcí více nesouhlasí lidé, kteří se pokládají za věřící než lidé, kteří byli vychováni v náboženském duchu. Také s rozvody více nesouhlasí ti, kteří se pokládají za věřící než lidé, kteří byli vychováni v náboženském duchu. Užívání drog přijatelné pro lidi, kteří byli vychováni v náboženském duchu ale lidé, kteří se pokládají za věřící s tímto nesouhlasí. Prostituce je nepřijatelná pro osoby, které se pokládají za věřící, ale lidi, kteří byli vychováni v náboženském duchu, tak to tak nevnímají. Lidé, kteří se vnímají za věřící, tak nesouhlasí s provozováním příležitostného sexu. Méně významně tento akt vnímají lidé, kteří byli vychováni v náboženském duchu.

VÝZKUMNÁ OTÁZKA Č. 5

- Mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo na vesnici a vírou v konkrétní věci není statisticky významný vztah.

		Bydlí ve městě nebo na vesnici	Pokládají se za věřící	Byli vychováni v náboženském duchu	Účastní se duchovních obnov a přednášek	Účastní se bohoslužeb	Modlitba je pro ně důležitá
posmrtný život	Pearson Correlation	-,073	,486**	,248**	,300**	,382**	,318**
	Sig. (2-tailed)	,294	,000	,000	,000	,000	,000
	N	211	211	211	211	211	211
nebe	Pearson Correlation	-,034	,643**	,299**	,450**	,593**	,432**
	Sig. (2-tailed)	,628	,000	,000	,000	,000	,000
	N	211	211	211	211	211	211
peklo	Pearson Correlation	-,024	,408**	,228**	,460**	,439**	,364**
	Sig. (2-tailed)	,726	,000	,001	,000	,000	,000
	N	211	211	211	211	211	211
náboženské zázraky	Pearson Correlation	,079	,658**	,279**	,391**	,567**	,418**
	Sig. (2-tailed)	,251	,000	,000	,000	,000	,000
	N	211	211	211	211	211	211
účinnost modlitby	Pearson Correlation	,001	,697**	,309**	,345**	,521**	,429**
	Sig. (2-tailed)	,986	,000	,000	,000	,000	,000
	N	211	211	211	211	211	211
amulet pro štěstí občas přináší štěstí	Pearson Correlation	-,117	-,133	-,023	-,364**	-,425**	-,326**
	Sig. (2-tailed)	,091	,053	,739	,000	,000	,000
	N	211	211	211	211	211	211
existenci nějaké nadpřirozené síly	Pearson Correlation	-,077	,017	,027	,019	-,019	-,102
	Sig. (2-tailed)	,266	,804	,700	,780	,787	,140
	N	211	211	211	211	211	211
věštcí mohou předvídat budoucnost	Pearson Correlation	,002	-,100	-,067	-,213**	-,262**	-,224**
	Sig. (2-tailed)	,976	,148	,334	,002	,000	,001
	N	211	211	211	211	211	211
léčitelé mají léčitelské schopnosti	Pearson Correlation	,093	-,062	-,084	-,203**	-,241**	-,194**
	Sig. (2-tailed)	,181	,372	,224	,003	,000	,005
	N	211	211	211	211	211	211
hvězdným znamením a horoskopům	Pearson Correlation	-,023	-,114	-,018	-,281**	-,346**	-,300**
	Sig. (2-tailed)	,735	,098	,791	,000	,000	,000
	N	211	211	211	211	211	211
existenci andělů, duchů a démonů	Pearson Correlation	-,072	,184**	,066	,300**	,187**	,220**
	Sig. (2-tailed)	,300	,007	,341	,000	,006	,001
	N	211	211	211	211	211	211

Tabulka č. 6

Dotazovaných jsme se ptali na to, jestli věří uvedeným výroky. Neprokázal se vztah mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo na vesnici a vírou v tyto výroky. Vyvstal vysoce signifikantní vztah mezi lidmi, kteří se pokládají za věřící a jejich vírou v posmrtný život, nebe, peklo, náboženské zázraky a účinnost modlitby. Tito lidé také věří také v existenci andělů, duchů a démonů, ale méně. Lidé, kteří byli vychováni v náboženském duchu, tak také věří v posmrtný život, nebe, peklo, náboženské zázraky a účinnost modlitby, ale o něco méně než lidé, kteří se pokládají za věřící. Lidé, kteří se účastní bohoslužeb, duchovních obnov a přednášek tak také věří ve výše zmíněné věci, ale rozhodně nevěří amuletům pro štěstí, léčitelům, hvězdným znamením a horoskopům. Pro lidi, které je modlitba důležitá, tak věří zmíněným věcem, ale rozhodně nevěří amuletům pro štěstí, horoskopům a léčitelům.

VÝZKUMNÁ OTÁZKA Č. 6

- Mezi lidmi, kteří nechávají prostupovat svou víru do osobního nebo profesního života a lidmi, kteří se pokládají za věřící není statisticky významný vztah.

V souvislosti s religiozitou a osobní vírou člověka, jsem se ptali i na to, zdali nechávají svou víru vstupovat do osobního nebo profesního života. Tento fakt, jsme porovnali s tím, jestli se lidé pokládají za věřící. Korelace mezi těmito dvěma jevy se nám prokázal. Věřící lidí (pokládající se za věřící) nechávají prostupovat víru do svého života.

		pokládají se za věřící
prostupování víry do svého osobního nebo profesního života	Pearson Correlation	,433**
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	211

Tabulka č. 6

VÝZKUMNÁ OTÁZKA Č. 7

- Mezi lidmi, kteří vnímají, že je jejich víra ovlivňuje v jejich osobním nebo profesním životě a lidmi, kteří se pokládají za věřícího člověka není statisticky významný vztah.

Chtěli jsme zjistit, jestli existuje vztah mezi lidmi, kteří vnímají to, že je jejich víra ovlivňuje v jejich osobním nebo profesním životě a lidmi, kteří se pokládají za věřící. Korelace mezi těmito jevy se nám potvrdila. Mezi těmito lidmi opravdu existuje silný signifikantní vztah. Vyplývaly nám i jiné signifikantní vztahy mezi lidmi, kteří vnímají to, že je jejich víra ovlivňuje a tím, že byli vychováni v náboženském duchu (i když je hodnota signifikantní tak je tento vztah slabý); účastněním se duchovních přednášek a duchovních obnov; účastněním se bohoslužeb a bavením se o víře se svými přáteli a kolegy v práci (signifikantní ale slabý vztah). Lidé, kteří se častěji účastní bohoslužeb nebo i ti, kteří se účastní duchovních obnov a přednášek, tak nechávají svou víru prostupovat do jejich rozhodování v osobním nebo profesním životě. Také ti, kteří se pokládají za věřící, tak si více uvědomují, že je jejich víra ovlivňuje při rozhodování v osobním a profesním životě. Méně toto vnímají lidé, kteří byli vychováni v náboženském duchu. To všechno může nasvědčovat o vysoké osobní spiritualitě těchto lidí a o tom, že jejich náboženské vyznání prostupuje do jejich života.

		byli vychováni v náboženském duchu	pokládají se za věřící	účastní se duchovních přednášek a obnov	účastní se bohoslužeb	baví se o víře s přáteli
ovlivnění jejich vírou v rozhodování v osobním nebo profesním životě	Pearson Correlation	,155*	,281**	,315**	,399**	,155*
	Sig. (2-tailed)	,024	,000	,000	,000	,025
	N	211	211	211	211	211

Tabulka č. 7

4.5 SHRnutí VÝSLEDKŮ Z VÝZKUMU – DISKUZE

V České republice se podle dat z ČSÚ (příloha tab. č.6) snižuje podíl obyvatel, kteří se hlásí k náboženskému vyznání. Ve světě je Česká republika zařazována mezi země s nízkou mírou religiozity a podílem obyvatel, kteří se hlásí k náboženskému vyznání. Od roku 2001 a 2011 se zredukoval tento počet lidí o 11 % z 32 %, kteří se hlásili k nějakému náboženskému vyznání. Co se týká dotazovaných lidí, kteří jsou zahrnuti v našem výzkumném vzorku, tak z těch nejpočetněji zastoupených se hlásí, k římskokatolické víře 72 % (152 lidí); k českobratrské církvi evangelické 8 % (16 lidí); k církvi bratrské 2 % (5 lidí); k apoštolské církvi 9 % (19 lidí). Římskokatolická církev zahrnuje stále početné zastoupení v počtu věřících, nejen v našem výzkumném vzorku, tak v republice, ale i ve světě.

Zjistili jsme, kdo tázané přivedl na cestu víry, kdo jim pomohl objevit Boha. Značnou část respondentů přivedli na cestu víry rodiče, a to v 67 % (142). Také to jsou kamarádi a známí 12 % (25), prarodiče 11 % (22). Část z nich 5 % (11) našli Boha sami, někomu pomohl jejich partner nebo manžel (2 %, 5). Mezi našimi dotazovanými byli i takoví, kteří ještě Boha nenalezli, ale uvedli, že by jej rádi našli. Víra není něco, k čemu můžeme někomu vychovat, víra je dar, který dostáváme. Dotazovaní lidé se v 81 % (171) pokládají za nábožensky založené jedince, 10 % (20) se nevnímá ani za nábožensky ani nenábožensky založené. Rovněž dalších 10 % (20) z dotazovaných sdělilo, že jsou svým způsobem nábožensky založeni.

Z dalších získaných odpovědí jsme zjistili, že respondenti navštěvují bohoslužby několikrát za měsíc 78 % (165), občas navštěvuje bohoslužby 11 % (23) a méně než jednou za rok stejná část. Důvodem jejich návštěvy je setkání s živým Kristem v eucharistii; spojení s Bohem; spojení s ostatními lidmi v rámci společenství. Dalším motivem jejich návštěvy bylo v několika případech to, že to je součástí jejich víry případně uvedli, že chodí z tradice. Podle výsledků dat ankety, kterou si nechává ČBK zpracovávat každých 5 let ústavem STEM do kostela v neděli chodí 8 % tedy 375.000 pokřtěných lidí. Takřka pětinu z těchto účastníků tvoří mladí lidé do 20 ti let. (Chytil, Pulkrábková, 2020) Tenhle fenomén potvrzuje celosvětový trend narůstající se osobní víry u lidí a jejich neochota a uzavřenost se zapojovat do života nějaké instituce. Pokřtěných lidí je podle odhadu ČBK 43 % obyvatel, ale ke katolické církvi se však hlásí necelých 30 % z nich. (Srov. Chytil, 2020, církvev.cz) Z odpovědí dotazovaných jsme zjistili, že se dále vzdělávají a „upevňují“ ve víře. Duchovních obnov a přednášek se účastní 62 % (131) tázaných. Nejvíce se lidé účastní

duchovních obnov a přednášek 1–2krát ročně 44 % (92), 3–5krát ročně 10 % (21), 6 a vícekrát 8 % (18). Objevili se zde dotazovaní, kteří se těchto duchovních akcí neúčastní 38 % (80). Důvody účasti na duchovních obnovách a přednáškách byla různá. Nejčastější pohnutkem, potřeba, který se zde objevoval, byla potřeba osobního růstu ve víře 47 % (65), načerpání sil a povzbuzení 24 % (33). Mezi motivy účasti nechybělo ještě rozšíření a získání informací, který se týká víry 16 % (22). Pro dotazované je modlitba součástí života. 74 % (157) uvedlo, že pro ně osobně je modlitba denní samozřejmostí. Dalších 26 % (54) sice uvedlo, že to tak není. Ale z dalších otázek, vyplynulo, že i pro tyto lidi, má modlitba nějaké významné místo v jejich životě. Pokud se ovšem nejedná o lidi, kteří jsou bez vyznání. Ti se v našem výzkumném vzorku objevují nepatrně.

Důležitost uskutečňovat a účastnit se církevních obřadů při událostech jako jsou křest malého dítěte, vstup do manželství, úmrtí člověka nebo nějaké výročí vnímá značná část z dotazovaných. Podle zjištěných faktů, které jsme zjistili, tak většina dotazovaných vnímá důležitost provádět a účastnit se církevních obřadů: křtu dítěte 78 % (165), sňatku 87 % (184) a pohřbů 88 % (185). Výročí nejsou zřejmě až tak důležitá podle mínění respondentů.

V oblasti hodnot, jsme se orientovali na pár hodnot. Vybrali jsme hodnoty jako rodina, práce a finance. Zjistili jsme, že dotazovaní přisuzují největší hodnotu rodině a tomu mít dobré vztahy s rodinou 92 % (194), též setkávání se s rodinou o různých svátcích a výročích 84 % (178). Další místo obsadila práce, a to mít dobrou práci 50 % (106), ale významnější hodnotu přikládají dotazovaní tomu, mít práci, která je baví a naplňuje 65 % (138). Bezmála polovina respondentům financím přisuzuje významnou hodnotu 48 % (102). Pro druhou polovinu jsou finance důležité.

Dotazovaní lidé mají velkou důvěru v církve jako instituci 42 % (88), 32 % (67) vnímá církve jako jistotu. Naopak velmi malou důvěru má u lidí parlament a vláda ČR 58 % (122) a i politické strany 55 % (116). V průzkumu, který prováděla společnost STEM v roce 2013, na kterém se podílelo 1078 respondentů vyplynulo, že tito dotazovaní vnímají církve za užitečnou ve 39 %. Jiný výzkum prováděný CVVM v roce 2019 týkající se důvěry lidí vybraným organizacím ukázal, že lidé nejméně důvěřují politickým stranám a hnutím (26 %) a spíše důvěřují soudům (65 %). Což je velmi podobné s našimi výsledky, kdy dotazovaní mají velkou důvěru v soudy a správní systémy (28 %) a jako jistotu je vnímají ve 38 %. Na rozdíl od důvěry v parlament nebo vládu a politické strany.

Zajímavé bylo i zjištění souhlasu či nesouhlasu dotazovaných s postoji, které církve po staletí vyznává a učí případně jsou ve společnosti mnohokrát diskutovatelným tématem. Naprostý nesouhlas se projevil u těchto postojů: prostituce 81 % (170); manželská a partnerská nevěra 77 % (163); provozováním příležitostného sexu 68 % (144); užíváním drog např. marihuana nebo hašiš 68 % (144); řízenou interrupcí 61 % (128) a genetickou manipulací s potravinami (45 %). Naopak dotazovaní naprosto souhlasí (54 %) s plánováním rodičovství. U antikoncepce nebo jiného prostředku, který by bránil přirozenému počtu jsou názory dotazovaných nejasné. K tomu nesouhlasu se přiklání 44 % (93) dotazovaných. 32 % (68) uvedlo, že s tímto souhlasí a 25 % (52) zodpovědělo, že neví. Výzkum ohledně veřejného mínění o interrupci a eutanazii, který prováděla společnost CVVM v roce 2009 se účastnilo 1038 dotazovaných. Pozorovali v rámci českých občanů jejich názor na umělé přerušování těhotenství. Dotazovaní se mohli vyjádřit k tomu, jestli má žena právo se sama rozhodnout o interrupci, jestli by se interrupce měla povolit jen z důvodu zdravotních a sociálních ohledů, jestli by měl být důvodem umělého přerušování těhotenství pouze ohrožení života ženy nebo zda by měla být interrupce zakázána. Téměř tři čtvrtiny (73 %) dotazovaných lidí se domnívá, že o interrupci má žena právo rozhodovat sama. Přerušování těhotenství s ohledem na zdravotní a sociální komplikace zastává 16 % českých občanů. Při ohrožení života ženy by interrupci povolilo 5 % lidí a jen 2 % by interrupci úplně zakázala. Mínění, že by interrupce měla být povolena jen v případě ohrožení života ženy, zastávali převážně lidé, kteří se hlásí k římskokatolickému vyznání.

Dále jsme zjistili, v co lidé věří. Ze zjištěných dat, vyplynulo, že lidé, kteří se pokládají za hluboce věřící věří v: posmrtný život 77 % (163); nebe 73 % (153); účinnost modlitby 70 % (147); náboženské zázraky 62 % (131); peklo 60 % (126); existenci andělů, duchů, démonů 52 % (109). Naopak rozhodně nevěří v amulety pro štěstí 59 % (124); hvězdná znamení a horoskopy 56 % (118) nebo také v léčitele, kteří mají léčitelské schopnosti 28 % (59) (zde myslíme ty, kteří nejsou křesťansky zaměřeni). V nepatrné míře se mezi dotazovanými objevuje víra ve věštce, kteří mohou předpovídat budoucnost a víra v existenci nějaké nadpřirozené síly. Dotazovaní své životní problémy a rozhodnutí v nejčastějších případech 58 % (139) konzultují s knězem nebo jinou duchovní osobou. Část z tázaných lidí sdělila, že je to zatím nenapadlo, aby své životní problémy a rozhodnutí konzultovali s uvedenými osobami 22 % (52). Kromě kněží a jiných duchovních osob, také vyhledávají na konzultace životních rozhodnutí pastorační asistenty nebo katechety 10 % (23).

Ve výzkumu jsme si kladli za cíl zjistit, zdali existuje rozdíl mezi religiozitou lidí, kteří žijí ve městě nebo na vesnici. Tento náš předpoklad se nám nepotvrdil. Mezi religiozitou a životem ve městě nebo na vesnici není žádný významný vztah. Kraus (2008) podotýká, že v posledních desetiletí se město a vesnice postupně sblížovali. Život na venkově se výrazně změnit a přiblížil tomu ve městě. Změnila se mobilita lidí žijících na venkově, zvýšil se podíl kulturních akcí. Značná část lidí, kteří žijí na venkově dojíždí za prací do města, takže v rámci svého profesního zaměření nemají s venkovem nic společného (s. 96). Podle dat z ČSÚ, kdy v rámci SLDB 2011 se ukázalo rozložení obyvatel hlásících se k církvi. Moravské kraje mají vyšší míru religiozity než ty České. Tedy žije zde více obyvatel, kteří se hlásí k nějakému náboženskému vyznání. Toto rozložení věřících obyvatel můžeme pozorovat již od dob první republiky. Nejpočetněji zastoupenou církví v České republice má Římskokatolická církev a Českobratrská církev evangelická.

Jak jsme již zmínili, tak se nám nepotvrdil vztah mezi religiozitou ve městě a na vesnici v rámci námi vytvořených hypotéz. Z dat nám ovšem vyplynuly jiné vztahy, které mají na religiozitu souvislost. V rámci první hypotézy jsme zkoumali korelaci mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo na vesnici a účast na bohoslužbě. Tato hypotéza se nám nepotvrdila. Mezi městem a vesnicí a účastní na bohoslužbě není žádný vztah. Ukázal se nám ovšem signifikantní vztah mezi výchovou v náboženském duchu a účastí na bohoslužbě. Rovněž účast na bohoslužbě korelovala s tím, že si lidé myslí, že by ostatní měli vědět něco o Bibli. V druhé hypotéze jsme zkoumali vztah mezi městem a vesnicí ve vztahu k důležitosti provádět církevní obřady. Opět se neprokázala korelace mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo na vesnici. Objevily se silné signifikantní vztahy mezi tím, jestli se pokládají za věřící; mezi lidmi, kteří byli vychováni v náboženském duchu; lidmi pro které je modlitba samozřejmostí; lidmi, kteří důvěřují církvi jako organizaci a těmi, kteří věří v účinnost modlitby. Lidé, kteří se pokládají za věřící je důležité provádět církevní obřady u narození dítěte, při vstupu do manželství a úmrtí člověka. Ovšem za nejdůležitější vnímají tyto lidé křest dítěte a uzavření manželství. Lidé, kteří byli vychováni v náboženském duchu vnímají za důležitější, provádět církevní obřad při uzavření manželství významněji než křest dítěte nebo pohřeb. Také pro lidi, kteří věří v účinnost modlitby je uzavření manželství a pohřeb významnější než křest, kterému také přisuzují důležitost. Manželství a křest je důležitým obřadem pro lidi, kteří důvěřují v církev.

Chtěli jsme zjistit, jestli existuje vztah mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo na vesnici a důvěrou ve vybrané instituce. Jestli lidé žijí ve městě nebo na vesnici nemá vliv na důvěru v organizace. Lidé v nižším věku méně důvěřují církvím než starší lidé. Pozitivní signifikantní vztah je mezi tím, zdali se pokládají za věřící a tím, jestli byli vychováni v náboženském duchu ve vztahu s korelací s církví. Z toho vyplývá, že lidé, kteří se pokládají za věřící, více důvěřují církvi než lidé, kteří byli vychováni v náboženském duchu. Naopak lidé, kteří byli vychováni v náboženském duchu věří v soudy a správní systémy méně. Zjištěné fakta jsme porovnali s výzkumem EVS – hodnoty a postoje v České republice od roku 1991-2017. V němž zkoumali různé hodnoty a postoje lidí v republice, mimo jiné zjistili, že v roce 2017 církvi důvěřovalo podle regionu na Moravě 20 % obyvatel a v Čechách 17 % obyvatel. Stejně jako u našich výsledků je viditelný rozdíl mezi regiony na Moravě a v Čechách. Politickým stranám v roce 2017 nedůvěřovalo podle EVS v Čechách 88 % lidí a na Moravě také 88 %. Zde nenastala změna s našimi výsledky. Politické strany mají u lidí nízkou míru důvěry.

Vztah mezi tím, jestli lidé žijí ve městě nebo na vesnici a jejich souhlasem s tím, co vyznává a učí po staletí církev se neprokázal. Ovšem ukázaly se korelace mezi tím, jestli byli vychováni v náboženském duchu a tím, že se lidé pokládají za věřící lidi. Konkrétně vysoce signifikantní vztahy se projevíly mezi lidmi, kteří se pokládají za věřící a nesouhlasem s umělým oplodněním, řízenou interrupcí, rozvody, antikoncepcí, genetickou manipulací s potravinami, prostitucí a provozováním příležitostného sexu. Nižší signifikantní vztah se projevil s nesouhlasem s užíváním drog. Lidé, kteří byli vychováni v náboženském duchu, tak i nesouhlasí s umělým oplodněním, řízenou interrupcí a antikoncepcí nebo s jiným prostředkem, který brání početí. Nižší korelace je u genetické manipulace s potravinami a s provozováním příležitostného sexu. Prostituce je nepřijatelná pro osoby, které se pokládají za věřící, ale lidí, kteří byli vychováni v náboženském duchu, tak to tak nevnímají. Z takových výsledků můžeme usoudit, že dotazovaní lidé souhlasí s tím, co učí církev, a i s tím, co je v naší společnosti bráno za špatné. Názor společnosti na interrupci jsme předložili výzkumem (viz. výše) od společnosti CVVM z roku 2009, kterého se účastnilo 1038 dotazovaných. Z těchto výsledků soudíme to, že lidé, kteří jsou věřící mají hlubší spiritualitu a zvnitřněné hodnoty a postoje než lidé, kteří byli vychováni v náboženském/religiózním prostředí.

Neprokázal se vztah mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo na vesnici a vírou v předměty/výroky. Vyvstal vysoce signifikantní vztah mezi lidmi, kteří pokládají za věřící a jejich vírou v posmrtný život, nebo, peklo, náboženské zázraky a účinnost modlitby. Také věří v existenci andělů, duchů a démonů, ale méně. Lidé, vychováni v náboženském duchu, tak také věří v posmrtný život, nebe, peklo, náboženské zázraky a účinnost modlitby, ale o něco méně než lidé, kteří se pokládají za věřící. Účast lidí na bohoslužbách, duchovních obnovách a přednáškách souvisí s vírou ve výše zmíněné, ale tito lidé rozhodně nevěří amuletům pro štěstí, léčitelům, hvězdným znamením a horoskopům. Lidé, kteří vnímají, že je pro ně modlitba důležitá, tak rozhodně nevěří amuletům pro štěstí, horoskopům a léčitelům.

Prokázal se vztah mezi lidmi, kteří jsou věřící a tím, že si uvědomují, že jejich víra pro vstupuje do osobního a profesního života. Ukázal se i vysoce signifikantní vztah mezi těmito lidmi a tím, jestli je jejich víra ovlivňuje při rozhodování v osobním nebo pracovním životě. Lidé, kteří se účastní bohoslužeb nebo také i ti, kteří se účastní duchovních obnov a přednášek, tak se nechávají svou vírou prostupovat do jejich rozhodování v osobním nebo profesním životě. Také lidé, kteří se pokládají za věřící, tak si více uvědomují, že je jejich víra ovlivňuje při rozhodování. Méně toto vnímají lidé, kteří byli vychováni v náboženském duchu. Což může nasvědčovat jediné o jejich hluboké osobní víře a vztahu s Bohem, jejich zbožnosti a vysoké míře spirituality.

Z celkových výsledků, které jsme získali výzkumným šetřením, můžeme vidět, jaká je nynější situace religiozity a hodnotové orientace lidí v České republice. Také jsme zjistili, že rozdíl mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo vesnici není výrazný. A rozdíl mezi městem a vesnicí, který panoval v minulosti už není. Jsou viditelné rozdíly mezi vnímáním religiozity a osobní spiritualitou. Pozitivním zjištěním bylo v oblasti hodnotové orientace lidí a jejich souhlasu s různými tvrzeními. Lidé, kteří se hlásí k nějakému náboženskému vyznání nebo se pokládají za věřící, tak také souhlasí s názory, které zastává a učí církev. Další pozitivum vidíme v tom, že česká společnost není až tak bezbožná, jak by se o ní mohlo říct. Ve společnosti se objevuje tzv. nová religiozita. Zahrnuje v sobě určité prvky spirituality, které se přizpůsobují modernímu světu. Nová religiozita se pojí především k novým náboženským hnutím a náboženským skupinám. Důležitou otázkou pro přežití náboženství do budoucna je: *Jak moc mají lidé opravdu zakořeněnou svou vírou?*

ZÁVĚR

V diplomové práci jsme analyzovali a představili současnou situaci v oblasti religiozity a hodnotové orientace lidí žijících ve městě a na vesnici. Data z různých výzkumů (STEM, EVS), konkrétně i z výzkumu Sčítání lidu, domů i bytů 2011 poukazují na snižující se podíl obyvatel, kteří se hlásí k nějakému náboženskému vyznání. Jak jsme ale zjistili, tak existují v České republice oblasti, kde je religiozita velmi vysoká, konkrétně regiony moravské. Takže nelze tvrdit, že by naše společnost byla *bezbožná* a nereligiózní. Rozdělení věřících však není stejnoměrné v rámci celé České republiky.

Pro hlubší proniknutí do problematiky jsme definovali pojmy religiozita a spiritualita. Dále jsme charakterizovali vzájemný vztah mezi těmito pojmy. Určili jsme si, co je to religiózní a spirituální zkušenost. Podívali jsme se na historický vývoj religiozity v České republice od počátku 21. století až po současnost. Data a poznatky jsme podložili daty z Českého statistického ústavu. Představili jsme teorii sekularizace, která může stát za poklesem věřících nejen v republice, ale i jinde ve světě. Zamysleli jsme se nad sekularizačními snahami i nad kritikou sociologů k této teorii. Též jsme se zmínili o lidové zbožnosti a jejích proměnách, ta v sobě odráží prvky jak náboženské, tak pohanské. S ohledem na regionální tradice a místní zvyklosti.

Následně jsme se věnovali hodnotám a postojům, které lidé zastávají. Nejprve jsme si definovali jednotlivé pojmy jako hodnota a postoj. Rovněž jsme se vzhledem ke zaměření práce věnovali též hodnotám, které se vztahují k nějaké náboženské denominaci. V naší společnosti je nejrozšířenější Římskokatolická víra. Zaměřili jsme se tedy více na hodnoty v katolické společnosti, které jsou v naší evropské kultuře silně zakořeněny. Vyznávají je i lidé, kteří se nepovažují za nábožensky smýšlející.

V závěru diplomové práce jsme se věnovali analýze získaných dat a shrnující diskusi. Provedeným výzkumem se nám podařilo zmapovat situaci v oblasti religiozity a hodnotové orientace lidí, kteří žijí ve městě nebo vesnici. Neprokázal se předpoklad o diferenci mezi religiozitou ve městě a na vesnici. Pozitivním faktem, který jsme zjistili je z oblasti hodnotové orientace. Věřící lidé i ti, kteří se pokládají za věřící bez příslušnosti k náboženské organizaci souhlasí s názory, které zastává a učí církev, více než lidé, kteří byli vychováni v náboženském duchu. Tedy to, jestli člověk pochází nebo vyrůstá v religiózním prostředí neznamena, že bude zastávat příslušné hodnoty. Spíše jde o to, jakou

má osobní spiritualitu a také to, jak má zvnitřněné konkrétní hodnoty a postoje. Více než o religiozitu konkrétního místa, ve kterém žije, jde o jeho osobní spiritualitu.

Tato diplomová práce a provedený výzkum měla za cíl nahlédnout do religiozity a hodnotové orientace lidí, kteří žijí v České republice. Naším záměrem bylo představit objektivně situaci v oblasti religiozity, hodnot a postojů. Tímto výzkumem chceme mimo jiné podat základní nástin obrazu o stavu české religiozity, hodnotové orientace a postojových proměnách ve společnosti. Práce poslouží ve všech profesích, které přicházejí do přímého kontaktu s lidmi. Tedy i profese sociálního pedagoga, který je v neustálém kontaktu s lidmi, pracuje s nimi i po hodnotové stránce. Výzkum těmto lidem může napomoci dotvořit si obraz o společnosti. Zjistit, jaké hodnoty a postoje zastávají lidé se kterými pracují a přicházejí do kontaktu, a tak zefektivnit jejich práci. Může jim to mimo jiné nápomoci ke zlepšení komunikace s těmito lidmi a pochopení způsobů řešení některých životních, sociálních problémů a rozhodnutí, které se mnohdy vztahují na náboženskou víru. Rozdíl mezi lidmi, kteří žijí ve městě nebo na vesnici již neexistuje. Z oblasti náboženství, by se pedagogové a další pracovníci měli zaměřit spíše na osobní spiritualitu každého jedince než na religiozitu. I když to může být obtížné pro některé lidi o jejich víře hovořit, nebo případně nemají potřebu s někým dalším svou víru dál sdílet. Z výzkumu vyplynulo, že lidé, kteří jsou věřící, tak nemají potřebu dále s jinými lidmi o víře hovořit. Což může být výzva pro sociálního pedagoga, aby taktně a decentně dokázal s těmito lidmi hovořit a oni se tak otevřeli druhým lidem v této oblasti. Do budoucna by se totiž mohlo stát, že by se věřící lidé stali uzavřenou skupinkou, která není schopna komunikace ani jakéhokoliv přijetí druhého člověka k sobě.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BIBLIOGRAFICKÉ ZDROJE

BERGER, Peter L., 1997. *Vzdálená sláva: hledání víry ve věku lehkověrnosti*. Brno: Barrister & Principal. ISBN 80-85947-18-8.

BRUCE, Steve., 2002. *God is dead: secularization in the West*. Malden, MA: Blackwell Pub. ISBN 978-0-631-23275-9.

ČAČKA, O., 1999. *Psychologie imaginativní výchovy a vzdělávání s příklady aplikace*. 1. vyd. Brno: Doplněk. 366 s. ISBN 80-7239-034-1.

ČAČKA, O., 1997. *Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika*. Olomouc: Doplněk. s. 381. ISBN 80-85765-70-5.

FONTANA, D., 1999. *Cesty ducha v moderním světě*. Praha, Portál 1999

FRANKL, V.E., 1981. *Psychotherapie für den Laien: Rundfunkvorträge über Seelenheilkunde* 13. Aufl., Freiburg: Verlag Herder.

HAMPLOVÁ, Dana., 2008. „Čemu Češi věří: dimenze soudobé české religiozity.“ *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 44 (4): s. 703-723. ISSN 0038-0288.

HANUŠ, J. & VYBÍRAL, J. eds., 2008. *Náboženství v globální občanské společnosti*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

HARTL, P. & HARTLOVÁ, H., 2015. *Psychologický slovník* Třetí, aktualizované vydání., Praha: Portál.

HAYESOVÁ, Nicky, 1998. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál. s. 165. ISBN 80-7178-198-3.

HEJNA, D., 2010. *Náboženství a společnost: věda o náboženství a její historické kořeny*, Praha: Grada.

HOLM, N.G., 1998. *Úvod do psychologie náboženství*, Praha: Portál.

HOOD, R.W., HILL, P.C. & SPILKA, B., c2009. *The psychology of religion: an empirical approach* 4th ed., New York, N.Y.: Guilford Press.

HUNTINGTON, Samuel P. a Zbigniew BRZEZINSKI, 2011. *The clash of civilizations and the remaking of world order*. New York: Simon & Schuster Paperbacks. ISBN 978-1-4516-2897-5.

JANDOUREK, J., 2001. Sociologický slovník. Praha: Portál

KUČEROVÁ, Stanislava, 1996. Člověk, hodnoty, výchova: kapitoly z filosofie výchovy. Prešov: ManaCon. ISBN 8085668343.

LUŽNÝ, D. & NEŠPOR, Z.R., 2008. *Náboženství v menšině: religiozita a spiritualita v současné české společnosti*, Praha: Malvern.

LUŽNÝ, D., 1999. Náboženství a moderní společnost: sociologické teorie modernizace a sekularizace. Brno: Masarykova univerzita.

LUŽNÝ, D., VÁCLAVÍK, D. a kol., 2010. Individualizace náboženství a identita. Poznámky k současné sociologii náboženství. Praha: Marven.

MAREŠ, P., RABUŠIC, L. a SOUKUP, P., 2015. Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. s. 508. ISBN 978-80-210-6362-4.

NAKONEČNÝ, M., 1999, dotisk 2000, 2004. Sociální psychologie. 1. vyd. Praha: Academia. ISBN 80-200-0690-7.

NEŠPOR, Z.R. & LUŽNÝ, D., 2007. *Sociologie náboženství*, Praha: Portál.

NEŠPOR, Z.R. ed., c2004. *Jaká víra: současná česká religiozita-spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství*, Praha: Sociologický ústav Akademie věd České Republiky.

NEŠPOROVÁ, O., 2010. „Jak náboženství ovlivňuje rodinný život? Rozdíly v chování a postojích k rodině mezi českými věřícími a nevěřícími.“ *Lidé města / Urban People* 12(1), 61-88.

PECHOVÁ, O., 2011. Psychologie náboženství. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

PETRUSEK, M., 2009. *Základy sociologie*, Praha: Akademie veřejné správy.

- PRUDKÝ, L., 2009. *Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*, Praha: Academia.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 2009. *Pedagogický slovník*. 6. vyd. Praha: Portál. s. 400. ISBN 978-80-7367-647-6.
- ŘÍČAN, P., 2007. *Psychologie náboženství a spirituality* (2. vyd.). Praha: Portál.
- SEKOT, A., 1985. *Sociologie náboženství*, Praha: Svoboda.
- SMÉKAL, Vladimír, 2017. *Psychologie duchovního života*. Brno: Cesta. ISBN 978-80-7295-221-2.
- STRÍŽENCE, M., 2001. *Súčasná psychológia náboženstva*. Bratislava: Iris.
- TAYLOR, C., 2013. *Sekulární věk: dilemata moderní společnosti: vybrané kapitoly*, Praha: Filosofia.
- TICHÝ, R. & VÁVRA, M., 2012. *Náboženství z jiného úhlu*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- TÍŽÍK, Miroslav. 2006. *K sociologii novej religiozity*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- TLOCZYNSKI, J., KNOLL, C., & FITCH, A., 1997. Vztah mezi duchovnem, náboženskou ideologií a osobností. *Journal of Psychology and Theology*, 25 (2), s. 208–213.
- VACEK, Pavel, 2013. *Psychologie morálky a výchova charakteru žáků*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-257-7.
- VÁCLAVÍK, D., 2010. *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha: Grada Publishing.
- VÁGNEROVÁ, M., 2004. *Základy psychologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum. ISBN 80-246-0841-3.
- VOJTÍŠEK, Z., DUŠEK, P., MOTJ, J., 2012. *Spiritualita v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, s. 231.
- Zinnbauer, B. J., & Pargament, K. I. (2005). *Religiousness and Spirituality*. In R. F. Paloutzian & C. L. Park (Eds.), *Handbook of the psychology of religion and spirituality* (p. 21–42). The Guilford Press.

Zinnbauer, B. J., Pargament, K. I., Cole, B., Rye, M. S., Butter, E. M., Belavich, T. G., et al. (1997). Religion and spirituality: Unfuzzifying the fuzzy. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 36, 549–564. doi:10.2307/1387689.

CÍRKEVNÍ DOKUMENTY

Benedikt. (2007). *Ježíš Nazaretský*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu-Barrister & Principal.

BERGER, R., 2008. *Liturgický slovník*, Praha: Vyšehrad.

DE FIORES, Stefano a Tullo GOFFI., 1999. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 80-7192-338-9.

Direktář o lidové zbožnosti a liturgii: směrnice a zásady. Přeložil Jan KOTAS. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, 231 s. ISBN 9788071951520.

Katechismus katolické církve. Přeložil Josef KOLÁČEK, 1995. Praha: Zvon. s. 793. ISBN 8071131326.

Katolická církev: Papežská rada pro rodinu., 2001. *Rodina, manželství a „fakticky existující soužití“*. Praha: Sekretariát České biskupské konference.

OPATRŇÝ, A., 1997. *Příprava na manželství*. Praha: Pastorační středisko.

Pavel, J., 1996. *Familiaris consortio: o úkolech křesťanské rodiny v současném světě: apoštolská adhortace Jana Pavla II. z 22. listopadu 1981*. Praha: Zvon.

INTERNETOVÉ ZDROJE

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu – 2011 (ČSÚ) [online]. [cit. 14. 1. 2021]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/nabozenska-vira-obyvatel-podle-vysledku-scitani-lidu-2011-61wegp46fl>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Obyvatelstvo podle náboženské víry a podle velikostních skupin obcí a krajů, 2014. [online], [cit. 14. 1. 2021]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/17022014.pdf/c533e33c-79c4-4a1b-8494-e45e41c5da18?version=1.0>

CHYTIL, Daniel. PULKRÁBKOVÁ, Kateřina, 2020. V ČR chodí v neděli do kostela 8 % z pokřtěných [online] 5. února 2020 [cit. 2021-03-30] Dostupné z: cirkev.cz/cs/aktuality/200205v-cr-chodi-v-nedeli-do-kostela-8-z-pokrtenych

KOHLBERG, Lawrence, and Richard H. HERSH., 1977 Moral Development: A Review of the Theory. *Theory Into Practice* [online], 16(2), 53-59 [cit. 2021-01-09]. Dostupné z: <http://web.missouri.edu/~segerti/capstone/kohlberg.pdf>

PIAGET, Jean., 1948 *The Moral Judgement of the Child* [online]. Illinois: The Free Press, [online], [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: https://www.burmalibrary.org/docs20/Piaget-moral_judgment_of_the_child-en-ocr-tu.pdf

RABUŠIC, Ladislav a Beatrice Elena CHROMKOVÁ MANEA. *Hodnoty a postoje v České republice 1991-2017: pramenná publikace European Values Study*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-8804-7. [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://evs.fss.muni.cz/aktualne-k-vyzkumu/vysledky-a-publikace>

HANZALOVÁ, Radka, 2019. Důvěra k vybraným institucím veřejného života – září 2019 – Centrum pro výzkum veřejného mínění. [online] 8. října 2019 [cit. 2020-03-30] Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/politicke-ostatni/5015-duvera-k-vybranim-institucim-verejneho-zivota-zari-2019>

ŠKODOVÁ, Markéta, 2009. Veřejné mínění o interrupci a eutanazii. [online] 1. června 2009 [cit. 2020-03-30] Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/699-veejne-minni-o-interruptci-a-eutanazii>

TICHÁ, Jiřina. (2010) Význam doplňujícího vzdělávacího oboru Etická výchova pro výuku ve školách. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha: MŠMT [cit. 2020-02-09]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/zakladni/MR_Konf_ETvychova_Ticha.doc

VACEK, Pavel., 2010. Etická výchova a česká škola v roce 2010. *E-Pedagogium* [online]. 10(2), 61-72 [cit. 2020-02-09]. Dostupné z: <https://epedagogium.upol.cz/pdfs/epd/2010/02/06.pdf>

VÁVRA, Martin, 2010. Cesty katecheze – Náboženství a hodnoty. [online] únor 2010 [cit. 2020-01-05] Dostupné z: <http://www.cestykatecheze.cz/casopis/2010-2/Nabozenstvi-a-hodnoty.html>

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA Č. 1 – DOTAZNÍK

Hodnoty a náboženské přesvědčení lidí žijících ve městě a na vesnici

---

Hodnoty a náboženské přesvědčení lidí žijících ve městě a na vesnici

Dobrý den,

Jmenuji se Veronika Šeříková a jsem studentkou 5. ročníku oboru "Sociální pedagogika" na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. V rámci mé diplomové práce "Religiozita ve městě a na vesnici" se snažím objektivně zmapovat situaci v oblasti religiozity u lidí, kteří žijí na vesnici nebo ve městě. Proto se obracím s prosbou o vyplnění dotazníku také na vás. Vyplnění vám zabere zhruba 15-20 minut vašeho času.

Údaje, které uvedete v tomto dotazníku jsou anonymní a budou použity pouze jako podklad k závěrům mé diplomové práce.

Děkuji vám za váš věnovaný čas, pečlivost a upřímnost.

Mgr., Bc. Veronika Šeříková

1. Jste...

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- žena
 muž

2. Kolik je vám let?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- 18-29 let
 30-44 let
 45-59 let
 60 let a starší

3. Bydlíte ve městě nebo na vesnici?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ve městě
 na vesnici

4. V dětství jste vyrůstali na vesnici nebo ve městě?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ve městě
- na vesnici
- Jiná...

5. V jaké části/kraji republiky žijete?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Moravskoslezský kraj
- Olomoucký kraj
- Zlínský kraj
- Jihočeský kraj
- Pardubický kraj
- Kraj Vysočina
- Královéhradecký kraj
- Liberecký kraj
- Středočeský kraj a Praha
- Ústecký kraj
- Jihočeský kraj
- Plzeňský kraj
- Karlovarský kraj

6. Pokládáte se za věřícího člověka?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
- ne

7. Do jaké církve patříte...

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Římskokatolická církev
- Řeckokatolická církev
- Českobratrská církev evangelická
- Československá husitská církev
- Náboženská společnost Svědkové Jehovovi
- Církev bratrská
- Křesťanské sbory
- Apoštolská církev
- Církev adventistů sedmého dne
- Jiná..

8. Jste věřící od malička?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
- ne

9. Kdo vás k víře přivedl?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- rodiče
- prarodiče
- manžel, partner
- kamarádi, známí
- jiná..

10. Byli jste vychováni v náboženském duchu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
- ne

11. Pokládáte se za...

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Velmi nábožensky založeného člověka, který žije podle církevního učení.
- Částečně nábožensky založeného člověka, který se snaží žít podle církevního učení.
- Ani nábožensky, ani nenábožensky založeného člověka.
- Jsem svým způsobem duchovně založený.

12. Účastníte se duchovních přednášek či duchovních obnov?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
- ne

13. Jak často se účastníte duchovních přednášek nebo duchovních obnov?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- alespoň 1 - 2 krát ročně
- 3 - 5 krát ročně
- 6 a víc krát ročně
- neúčastním se

14. Z jakého důvodu navštěvujete tyto duchovní přednášky a obnovy?

15. Myslíte si, že je důležité provádět církevní obřady při těchto událostech?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- narození dítěte
- sňatek
- úmrtí člověka
- výročí
- není to důležité...

16. Jak často se účastníte bohoslužeb?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- několikrát za měsíc
- občas
- < 1 za rok

17. Jaký je váš důvod účasti na bohoslužbě?

18. Cítíte se být součástí vašeho církevního/farního společenství?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
- ne

19. Je pro vás denní modlitba samozřejmostí?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
- ne

20. Modlíte se společně v rodině?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
- ne
- občas
- Jiná...

21. Modlili jste se společně s rodiči, když jste byli malí?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
- ne
- občas
- nepamatuji si

22. Jak moc, jsou pro vás důležitá následující tvrzení?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď v každém řádku*

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím
...mít dobré vztahy s rodinou a přáteli.	☐	☐	☐	☐	☐
...společná modlitba u nedělního oběda.	☐	☐	☐	☐	☐
...scházet se s rodinou o svátcích (Vánoce, Velikonoce)	☐	☐	☐	☐	☐
...mít dobrou práci	☐	☐	☐	☐	☐
...mít dostatek financí, pro užití rodiny	☐	☐	☐	☐	☐
...mít práci, která vás baví a naplňuje?	☐	☐	☐	☐	☐

23. Necháváte svou víru prostupovat do svého osobního nebo profesního života?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
- ne
- nejsem si toho vědom/a

24. Uvědomujete si v některých situacích, že by vás vaše víra nebo náboženské přesvědčení ovlivnilo v nějakém profesním či osobním rozhodnutí/rozhodování?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
- ne
- nevzpomínám si

25. Udělali byste v práci nějaké rozhodnutí, které by bylo proti vašemu náboženskému přesvědčení?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
- ne

26. Byli jste někdy nuceni udělat něco, co by bylo proti vašemu náboženskému přesvědčení?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
- ne
- nevzpomínám si

27. Bavíte se, nebo bavili jste se se svými přáteli nebo kolegy v práci o víře?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
- ne

28. Důvěřujete těmto organizacím?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď v každém řádku

	Naprostá důvěra	Velká důvěra	Jistota	Velmi malá důvěra	Žádná důvěra	Neumím si vybrat
Soudy a právní systém	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Církev	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Parlament, vláda ČR	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Evropský parlament	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politické strany	☐	☐	☐	☐	☐	☐

29. Označte míru souhlasu s:

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď v každém řádku. Přičemž 1 znamená úplný nesouhlas a 5 úplný souhlas.

	1	2	3	4	5
...umělým oplodněním nebo IVF	☐	☐	☐	☐	☐
...řízenou interrupcí	☐	☐	☐	☐	☐
...plánovaným rodičovstvím	☐	☐	☐	☐	☐
...rozvody	☐	☐	☐	☐	☐
...antikoncepcí nebo jiným prostředkem bránící přirozenému početí	☐	☐	☐	☐	☐
...manželskou/partnerskou nevěrou	☐	☐	☐	☐	☐
...genetickou manipulací s potravinami	☐	☐	☐	☐	☐
...užíváním drog např. marihuana nebo hašiš	☐	☐	☐	☐	☐
...prostituci	☐	☐	☐	☐	☐
...provozování m příležitostného sexu	☐	☐	☐	☐	☐

30. Jaký z těchto výroků se nejvíce shoduje s vaší vírou v Boha:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Existuje Bůh jako osobnost.
- Existuje nějaká forma ducha nebo životní síly.
- Existuje nějaká nadpřirozená síla.
- Nevím, ale rád/a bych to věděl/a.
- Nevím, je mi to jedno.
- Neexistuje ani Bůh, ani duch, ani žádná nadpřirozená síla.
- Neumím vybrat.

31. Věříte...

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď v každém řádku*

	Rozhodně ano	Pravděpodobně ano	Pravděpodobně ne	Rozhodně ne	Neumím vybrat
...v posmrtný život?	☐	☐	☐	☐	☐
...v nebe?	☐	☐	☐	☐	☐
...v peklo?	☐	☐	☐	☐	☐
...v náboženské zázraky?	☐	☐	☐	☐	☐
...v účinnost modlitby?	☐	☐	☐	☐	☐
Že amulet pro štěstí občas přináší štěstí?	☐	☐	☐	☐	☐
...v existenci nějaké nadpřirozené síly?	☐	☐	☐	☐	☐
...že někteří věštcí mohou předvídat budoucnost?	☐	☐	☐	☐	☐
...že někteří léčitelé mají léčitelské schopnosti?(ne křesťansky zaměřeni)	☐	☐	☐	☐	☐
...že hvězdná znamení při narození nebo horoskop může ovlivnit běh života člověka?	☐	☐	☐	☐	☐

Hodnoty a náboženské přesvědčení lidí žijících ve městě a na vesnici

	Rozhodně ano	Pravděpodobně ano	Pravděpodobně ne	Rozhodně ne	Neumím vybrat
...v existenci andělů, duchů, démonů a jiných nadpřirozených bytostí?	☐	☐	☐	☐	☐

32. Když se řekne jméno Ježíš, co se vám vybaví?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ježíš byl duchovním vůdcem a učitelem.
- Ježíš byl Boží Syn.
- Ježíš neexistoval.
- Nevím.
- Jiná..

33. Myslíte si, že člověk v dnešní době potřebuje vědět něco o Bibli?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano, měl by.
- Ne, není to potřeba.

34. Došlo někdy ve vašem životě k takovému obratu, kdy jste se nově oddal/a náboženství či nějaké jiné duchovní nauce?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ano
- ne
- Nejsem si toho vědom/a.

35. Napadlo vás konzultovat, nebo konzultovali jste nějaké životní rozhodnutí či problémy s následujícími osobami?

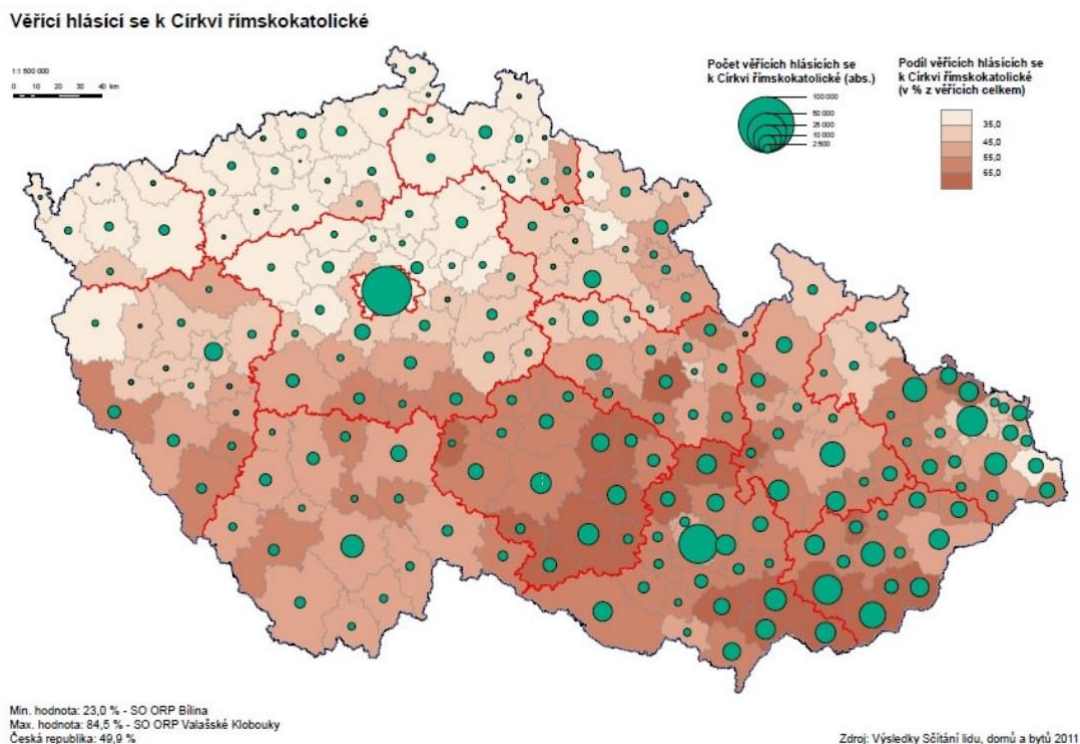
Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- knězem nebo jinou duchovní osobou
- pastoračním asistentem, katechetou
- astrologem
- věštcem
- duchovním guru
- Nenapadlo mne to, životní rozhodnutí nebo problémy si řeším sám/a.
- Napadlo mne to, ale ještě jsem za nikým nebyl/a.

36. Na co jste mysleli během vyplňování dotazníku? Případně je nějaká věc, ke které byste se chtěli vyjádřit?

Děkuji vám za váš čas a ochotu při vyplnění dotazníku.

PŘÍLOHA Č. 2 – GRAF (věřící hlásící se k Církvi římskokatolické)

Zdroj: ČSÚ, 2014

PŘÍLOHA Č. 3 – TABULKA (Vývoj religiozity v okresech s nejvyšším podílem věřících v letech 1991-2011)

Vývoj religiozity v okresech s nejvyšším podílem věřících v letech 1991-2011

Okres	1991		2001		2011		Index 2011/1991
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
Uherské Hradiště	107 558	74,1	92 844	64,2	64 887	45,9	60,3
Hodonín	109 848	68,2	92 091	57,6	59 004	38,5	53,7
Žďár nad Sázavou	85 762	68,7	70 985	56,6	44 776	38,2	52,2
Vsetín	97 520	66,4	82 685	56,2	50 530	35,5	51,8
Zlín	124 441	63,2	103 720	53,1	67 066	35,2	53,9
Opava	121 074	67,0	103 792	57,2	61 425	35,1	50,7
Frýdek - Místek	141 480	62,2	118 115	52,1	71 897	34,6	50,8
Blansko	67 837	62,9	53 636	49,8	33 132	31,3	48,8
Třebíč	71 251	60,8	55 780	47,5	34 739	31,1	48,8
Kroměříž	63 821	59,1	49 267	45,6	32 342	30,6	50,7
Břeclav	72 351	58,1	56 609	45,6	32 453	28,8	44,9
Brno - venkov	92 132	59,4	71 957	45,2	58 423	28,3	63,4

Pozn.: Údaje za okresy jsou vždy podle územní struktury k datu sčítání

Zdroj: ČSÚ, 2014

PŘÍLOHA Č. 4 – TABULKA (Obyvatelé hlásící se k náboženské víře podle velikostních kategorií obcí)

Obyvatelé hlásící se k náboženské víře podle velikostních kategorií obcí k 26.3.2011

Velikostní skupina obcí	Počet obyvatel	Věřící celkem		Věřící hlásící se k církvi		Věřící nehlásící se k církvi	
		abs.	% z počtu obyvatel	abs.	% z počtu obyvatel	abs.	% z počtu obyvatel
do 199	190 509	47 456	24,9	36 367	19,1	11 089	5,8
200 - 499	653 356	146 434	22,4	108 408	16,6	38 026	5,8
500 - 999	940 142	216 878	23,1	160 469	17,1	56 409	6,0
1 000 -1 999	1 002 103	236 269	23,6	174 223	17,4	62 046	6,2
2 000 - 4 999	1 228 315	274 666	22,4	197 169	16,1	77 497	6,3
5 000 - 9 999	933 230	194 684	20,9	133 729	14,3	60 955	6,5
10 000 - 19 999	956 108	173 260	18,1	111 916	11,7	61 344	6,4
20 000 - 49 999	1 329 002	253 505	19,1	162 278	12,2	91 227	6,9
50 000 - 99 999	878 783	163 350	18,6	101 325	11,5	62 025	7,1
100 000 a více	2 325 012	462 450	19,9	277 700	11,9	184 750	7,9
ČR celkem	10 436 560	2 168 952	20,8	1 463 584	14,0	705 368	6,8

Zdroj: ČSÚ, 2014

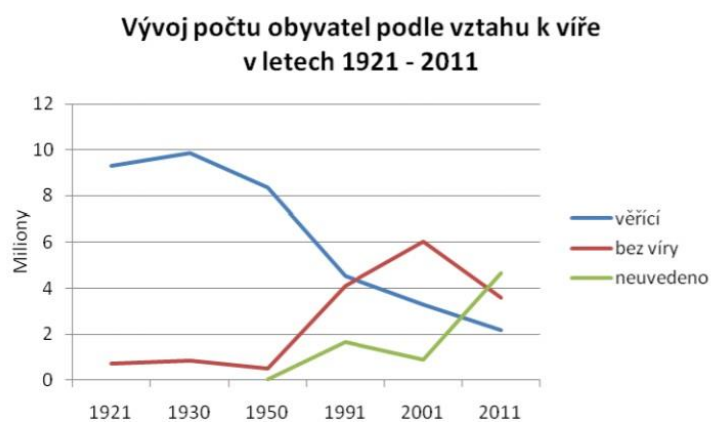
PŘÍLOHA Č. 5 – TABULKA (Města s více než 5 000 obyvateli s nejvyšším podílem osob hlásících se k náboženské víře)

Města s více než 5 000 obyvateli s nejvyšším podílem osob hlásících se k náboženské víře k 26.3.2011

Město	Počet obyvatel	Počet věřících celkem	% z počtu obyvatel				neuveдено
			věřící celkem	věřící hlásící se k církvi	věřící hlásící se k Církvi římskokatol.	věřící nehlásící se k církvi	
Jablunkov	5 732	3 191	55,7	50,3	38,7	5,4	34,7
Brumov-Bylnice	5 602	2 832	50,6	44,8	39,8	5,8	41,5
Kravaře	6 570	3 308	50,4	44,5	39,0	5,9	43,5
Uherský Brod	16 758	7 884	47,0	39,1	36,1	7,9	32,5
Strážnice	5 703	2 499	43,8	35,0	32,6	8,8	38,2
Kunovice	5 496	2 400	43,7	34,8	31,1	8,9	37,3
Slavičín	6 611	2 853	43,2	34,4	30,3	8,8	42,5
Luhačovice	5 172	2 045	39,5	31,1	27,2	8,4	40,7
Český Těšín	24 394	9 552	39,2	31,5	16,5	7,6	39,1
Třinec	36 263	14 189	39,1	30,5	12,7	8,6	42,1
Staré Město (okr. Uh. Hrad.)	6 693	2 574	38,5	30,2	27,1	8,2	40,2
Velká Bíteš	5 042	1 856	36,8	29,2	25,9	7,6	42,3

Zdroj: ČSÚ, 2014

PŘÍLOHA Č. 6 – TABULKA (Vývoj počtu obyvatel podle vztahu k víře v letech 1921-2011)

Zdroj: ČSÚ, 2014